

KONFERENCIJA
**Saveza edukacijskih
rehabilitatora Hrvatske 2022**

SURADNJA U EDUKACIJSKOJ REHABILITACIJI

**Vodice, 19. do 22. travnja 2022.
HOTEL OLYMPIA, VODICE, HRVATSKA**

U ORGANIZACIJI:

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske
Hrvatska komora edukacijskih rehabilitatora
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

KONFERENCIJA SAVEZA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA HRVATSKE 2022
„Suradnja u edukacijskoj rehabilitaciji“, Vodice, 19. do 22. travnja 2022.

Suradnja u edukacijskoj rehabilitaciji

Zbornik sažetaka

Nakladnik

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske
Ulica Jurja Križanića 33, Varaždin, Hrvatska

Urednici

Antun Zupanc

Vanja Marković

Oblikovanje i prijelom teksta

Renata Kos

Naklada

mrežno izdanje

Varaždin, 2022.

Organizatori

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske
Hrvatska komora edukacijskih rehabilitatora
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Organizacijski odbor

Antun Zupanc, predsjednik Saveza edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

doc.dr.sc Zlatko Bukvić, predsjednik Hrvatske komore edukacijskih
rehabilitatora

prof.dr.sc. Anamarija Žic-Ralić, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Renata Kos, tajnica Saveza edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Blanka Horvat, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

mr. Tatjana Kovačić, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

mr. Edit Lemal, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Dubravka Vajdić, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Stručno-znanstveni i programski odbor

doc.dr.sc. Sonja Alimović, Hrvatska komora edukacijskih rehabilitatora

doc.dr.sc. Ana Katušić, Hrvatska Komora edukacijskih rehabilitatora
Hrvatske

izv.prof.dr.sc. Daniela Cvitković, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Zagreb

prof.dr.sc. Renata Martinec, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb

Antun Zupanc, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske, predsjednik

Nataša Tomljanović, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Radmila Popović, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Nevzeta Zdunić, Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Sadržaj

PROGRAM KONFERENCIJE.....	7
RAZLIČITI UČENICI, RAZLIČITE POTREBE.....	14
KRUŠKE I JABUKE U SURADNIČKOM UČENJU.....	17
SURADNJA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA I VJEROUČITELJA -PRIMJER DOBRE PRAKSE DALJA PRIPRAVA UČENIKA SA PSA ZA PRVU SVETU PRIČEST	19
INKLUZIVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE - PRIKAZ SURADNJE I TIMSKOG RADA STRUČNIH SURADNICA ŠKOLE KNJIŽNIČARKE I EDUKACIJSKE REHABILITATORICE.....	21
UPOTREBA UPITNIKA YP-CORE U PROCJENI MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA	23
GET TO KNOW US.....	24
DOBRE APLIKACIJE ZA OBRAZOVANJE GA-TE.....	25
PRIKAZ EUROPSKOG PROJEKTA.....	25
PLIVAMO LI DOBRO SURADNIČKIM VODAMA?	27
SURADNIČKI ODNOS EDUKACIJSKOG REHABILITATORA, LOGOPEDA I RODITELJA U STRATEGIJAMA UČENJA I POUČAVANJA UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA UPORABOM DIGITALNIH TEHNOLOGIJA.....	28
PROŠIRIVANJE VERBALNOG ISKAZA POMOĆU KOMUNIKACIJSKE PLOČE KOD DJEČAKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	30
BIBLIOTERAPIJA: HARRY POTTER.....	31
PRIMJENA KRITERIJSKE PROCJENE I PROGRAMIRANJA U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI	33
GIOCANDO S'IMPARA UČENJE INKLUZIVNOSTI KROZ UČENJE JEZIKA ZAJEDNICE.....	35
ČITAJ, KREIRAJ, POKAŽI.....	37
MI SMO EKIPA ZA 5+	38
INKLUZIVNE VRIJEDNOSTI IZ PERSPEKTIVE STRUČNOG TIMA I RODITELJA - PRIKAZ SLUČAJA.....	40
Važnost suradnje stručnih suradnika različitih profila u radu s djecom s teškoćama u razvoju.....	42
Prikaz iskustva rada stručnog suradnika logopeda u dječjem vrtiću.....	42
SAMOPROCJENA KREATIVNOSTI UČITELJA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA	44
JAVNE POLITIKE I PROFESIONALNI IDENTITET EDUKACIJSKIH REHABILITATORA.....	46
„MOBILNI STRUČNI TIMOVI – PODRŠKA OSTVARENJU PRAVA DJECE I MLADIH S TEŠKOĆAMA NA INTEGRACIJU U DRUŠTVO“-PRIKAZ PROVEDBE PROJEKTA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA	49
SAVJETODAVNA, PSIHOLOGIJSKA I EDUKATIVNA PODRŠKA STRUČNIM SURADNICIMA Projekt „PR(A)VO LICE MNOŽINE“ – UDRUGA KUMULUS	51
EDUKACIJSKI REHABILITATORI I RODITELJI – PARTNERI U RANOJ INTERVENCIJI, ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU.....	53
UPOTREBA JEDNOSTAVNIH KOMUNIKATORA U EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKOM RADU.....	55
MOTIVACIJSKE IGRE U NASTAVI.....	57

CJELOVITI PRISTUP PODRŠCI OBITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU – PRIMJER DOBRE PRAKSE SPECIJALNE BOLNICE ROVINJ	59
ANALIZA MOGUĆNOSTI OSTVARENJA PRAVA NA RAD I PRAVA NA PLAĆU OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U ORGANIZIRANOM STANOVANJU	61
UKLJUČENOST U ZAJEDNICU OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA KOJE KORISTE USLUGU ORGANIZIRANOG STANOVANJA.....	63
MOGUĆNOST SURADNJE KROZ EU PROJEKT.....	65
STVARANJE INKLUZIVNIH PUTEVA – DANAS U ŠKOLI, SUTRA GDJE?	67
SPORTSKE AKTIVNOSTI ZA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU KROZ ERASMUS+ PROJEKT „BRINGING SPORT TO CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS „	69
SMOTRA „UPOZNAJ ME ZA STOLOM	72
PROJEKT „LIKOVNA KOLONIJA“	74
„GLAZBA NAS POKREĆE – KULTURA NAS SPAJA“ UČENJE I RAZVOJ KROZ PROJEKTNU PREKOGRANIČNU SURADNJU - PRIKAZ PROJEKTA.....	76
MODEL PROCESNOG RAZVOJA OBITELJSKE OTPORNOSTI U OBITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	78
PROCJENA RADNO FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI U PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI.....	80
SURADNJA UČITELJA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA I RODITELJA U OBRAZOVANJU DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU TIJEKOM IZVOĐENJA NASTAVE NA DALJINU – PANDEMIJA COVID 19	82
„ISPOD POVRŠINE“ – ISKUSTVO RADA U GRUPI	85
ISKUSTVO PROVEDBE ENVISAGE (<i>ENabling VISions And Growing Expectations</i>) PROGRAMA S RODITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA PREDŠKOLSKE DOBI U HRVATSKOJ	86

PROGRAM KONFERENCIJE

UTORAK, 19.4.2022.

Poslijepodne od 16:00 sati do 18:50

REGISTRACIJA SUDIONIKA – 14:00 DO 15:45

16:00
Svečano otvaranje Konferencije
(15 min)

16:15
Pozdravni govor: SERH, ERF, HKER, MZO, NCVVO
(35 minuta)

16:50
Svečana dodjela nagrade „prof. Tomislav Špoljar“
govor: prof.dr.sc. Zrinjka Stančić, doc.dr.sc. Zlatko Bukvić
(30 minuta)

17:20
Plenarna predavanja:
prof.dr.sc. Zrinjka Stančić
„Standard zanimanja edukacijski rehabilitator/ edukacijska rehabilitatorica i Standard kvalifikacije magistar/ magistra edukacijske rehabilitacije“

doc.dr.sc. Zlatko Bukvić
„Izazovi i perspektive edukacijske rehabilitacije u infrastrukturnim aspektima socijalne uključenosti“

predavanja po 40 min

SRIJEDA, 20.4.2022.	PRIJEPODNE od 9:00 do 13:00
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	
PRVI BLOK OD 9:00 DO 11:25 7 USMENIH IZLAGANJA (UŽIVO) od 9:00 do 10:20 – USMENA IZLAGANJA 10 MIN <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirela Bukač, Suzana Ruško, Nevzeta Zdunić, Sanela Đurđević - Različiti učenici, različite potrebe 2. Sandra Vuk, Luka Femec - Kruške i Jabuke u suradničkom učenju 3. Ines Ilečić, Ana Muhvić - Suradnja edukacijskog rehabilitatora i vjeroučitelja 4. Renata Cesarec Topolovec, Gordana Gregurović Petrović - Inkluzivni odgoj i obrazovanje - prikaz suradnje i timskog rada stručnih suradnica škole knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice 5. Nataša Tomljanović, Nataša Jokić –Begić - Upotreba upitnika YP -CORE u procjeni mentalnog zdravlja djece s intelektualnim teškoćama 6. Marin Vučić - Get to know us 7. Žarka Klopotan, Sanja Šimek - Dobre aplikacije za obrazovanje GA –TE - Prikaz europskog projekta 2 PLENARNA PREDAVANJA od 10:20 do 11:25 – PLENARNA 30 MIN <ul style="list-style-type: none"> • Zorana Vrbičić, dipl.paed.- „Uloga škole u zaštiti djece u riziku“ • prof.dr.sc. Anamarija Žic Ralić- „Suradnja edukacijskih rehabilitatora s roditeljima“	
PAUZA OD 11:25 DO 11:45	
DRUGI BLOK OD 11:45 DO 12:50 2 PLENARNA PREDAVANJA - PLENARNA 30 MIN <ul style="list-style-type: none"> • Sanja Horvatić, mag.paed.soc.- „Suradnjom prema kvaliteti“ • Ana Marija Bohaček, univ.spec.rehab.educ.- „Intervencija temeljena na rutinama“	
RUČAK OD 13:00 DO 14:30	

SRIJEDA, 20.4.2022.	POSLIJEPODNE
od 14:30 do 16:05	od 16:15 do 18:15
<p>DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)</p> <p>TREĆI BLOK OD 14:30 DO 16:05</p> <p>7 USMENIH IZLAGANJA (ONLINE) – 10 MIN od 14:30 do 15:45</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dinka Žulić, Tatjana Žižek - Plivamo li dobro suradničkim vodama? • Korana Lattinger Kadić, Nataša Čulibrk - Suradnički odnos edukacijskog rehabilitatora, logopeda i roditelja u strategijama učenja i poučavanja učenika s višestrukim teškoćama uporabom digitalnih tehnologija • izv.prof.dr.sc. Josip Miletić, Petra Lokin - Stavovi učitelja i nastavnika o problemima u radu s djecom s teškoćama u razvoju • Marija Škes - Provođenje preventivnih programa s ciljem unaprjeđenja zdravlja žena i djevojaka s invaliditetom • Marijana Jovanović Čabrić - Individualni obrazovni plan u toku online nastave kod učenika sa višestrukim smetnjama u razvoju i invaliditetom • Marija Kormjetan, Elizabeta Haničar - Proširivanje verbalnog iskaza pomoću komunikacijske ploče kod dječaka s poremećajem iz spektra autizma • Saša Uljančić - Biblioterapija – Harry Potter <p>3 POSTERA od 15:45 do 16:05 – 5 MIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nataša Mehanović - Smotra: „Upoznaj me za stolom“ • mr. Kristina Buić Modrušan - Projekt: Likovna kolonija • Dubravka Periša – Glazba nas pokreće – kultura nas spaja	<p>DVORANA AQUA (HOTEL OLYMPIA SKY)</p> <p>16:15 RADIONICA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mihaela Brkić, prof. def., psihoterapeut „Kako pobijediti zmaja?“ <p>DVORANA RIVA (HOTEL OLYMPIA SKY)</p> <p>16:15 RADIONICA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dina Dežmar, Vedrana Grgić, Monika Novak Pavlic, Ivona Abramović, Katarina Vlašić, Ana Maria Iličić „Iskustvo provedbe ENVISAGE (ENabling VISions And Growing Expectations) programa s roditeljima djece s teškoćama predškolske dobi u Hrvatskoj“
VEČERA	

ČETVRTAK, 21.4.2022.	PRIJEPODNE od 9:00 do 13:00
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	
PRVI BLOK OD 9:00 DO 11:30	
6 USMENIH IZLAGANJA (UŽIVO) od 9:00 do 10:10 – USMENA IZLAGANJA 10 MIN	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Josipa Nejašmić, Petra Samadržić, doc.dr.sc. Ljiljana Pintarić Mlinar - Primjena kriterijske procjene i programiranja u radu s djecom predškolske dobi 2. Vanja Marković, Karlo Zupičić - Giocando s'impura - učenje inkluzivnosti kroz učenje jezika zajednice 3. Renata Kos, Miroslava Vrbanić - Čitaj, kreiraj, pokaži 4. Renata Kos, Ivana Kralj, Biserka Vedriš, Vanja Živković - Mi smo ekipa za 5+ 5. Vedrana Vučković - Inkluzivne vrijednosti iz perspektive stručnog tima i roditelja - prikaz slučaja 6. Tamara Miletić Damjanović - Važnost suradnje stručnih suradnika različitih profila u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Prikaz iskustva rada stručnog suradnika logopeda u dječjem vrtiću	
2 PLENARNA PREDAVANJA od 10:10 do 11:25 – PLENARNA 30 MIN	
<ul style="list-style-type: none"> • Željka Butorac, prof.log.- "Jezik i jezična prilagodba u izradi Građe lagane za čitanje" • Izv.prof.dr.sc. Sanja Šimleša- „Saopćavanje dijagnoze poremećaja iz spektra autizma- izazovi i dobra praksa“	
PAUZA OD 11:25 DO 11:45	
DRUGI BLOK OD 11:50 DO 13:00	
2 PLENARNA PREDAVANJA od 10:25 do 11:30 – PLENARNA 30 MIN	
<ul style="list-style-type: none"> • mr.sc. Jasna Petek- „Projekt Baltazar – primjer dobre prakse i suradnje u osiguravanju PUN/SKP u Krapinsko-zagorskoj županiji“ • izv.prof.dr.sc. Ana Wagner Jakab- „Sustavni pristup obitelji“	
RUČAK OD 13:00 DO 14:30	

ČETVRTAK, 21.4.2022.	POSLIJEPODNE
od 14:30 do 16:05	od 16:15 do 18:15
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA) TREĆI BLOK OD 14:30 DO 16:05 7 USMENIH IZLAGANJA (ONLINE) od 14:30 do 15:45 <ul style="list-style-type: none"> • Dinka Žulić, Tatjana Žižek - Samoprocjena kreativnosti učitelja edukacijskih rehabilitatora • Andrea Fajdetić - Javne politike i profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora • dr.sc. Đurđica Ivančić, mr.sc. Đana Baftiri - Mobilni stručni timovi – podrška ostvarenju prava djece i mladih s teškoćama na integraciju u društvo“ - prikaz provedbe projekta u osnovnim i srednjim školama • Andrea Fajdetić, Lucija Sabolić, Majda Fajdetić - Savjetodavna, psihosocijalna i edukativna podrška stručnim suradnicima projekt „pr(a)vo lice množine“ – udruga KUMULUS • Blaženka Maltar - Edukacijski rehabilitatori i roditelji – partneri u ranoj intervenciji, odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju • Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin - Upotreba jednostavnih komunikatora u edukacijsko rehabilitacijskom radu • Dijana Toljanić, Ana Marinić - Motivacijske igre u nastavi 3 POSTERA od 15:45 do 16:05 <ul style="list-style-type: none"> • dr.sc. Maja Rebrović Čančarević, izv. prof.dr.sc. Gordana Berc - Model procesnog razvoja obiteljske otpornosti u obiteljima djece s teškoćama u razvoju • Iva Ćorković - Procjena radno funkcionalnih sposobnosti u profesionalnoj rehabilitaciji • Ivana Paun, Tena Mioč Cabadaj, Hana Kanjski - Suradnja učitelja edukacijskih rehabilitatora i roditelja u obrazovanju djece s teškoćama u razvoju tijekom izvođenja nastave na daljinu – pandemija COVID 19	DVORANA ARTEMIDA (HOTEL OLYMPIA POKRAJ RESTORANA) 16:15 RADIONICA <ul style="list-style-type: none"> • Spomenka Kolak „Ispod površine – iskustvo rada u grupi“
	DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA GLAVNA DVORANA) 16:15 PREZENTACIJE (PO 20 MIN) <ul style="list-style-type: none"> • Prezentacija: CARNET • Prezentacija: Tvrtka I.N.C. • Prezentacija: Tvrtka E-glas
VEČERA	

Večer stand up komičara

PETAK, 22.4.2022.		PRIJEPODNE od 9:00 do 13:00
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA, GLAVNA DVORANA)		
PRVI BLOK OD 9:00 DO 10:30		
2 PLENARNA PREDAVANJA od 9:00 do 10:30		
<ul style="list-style-type: none"> • dr.sc. Maja Rebrović- Čančarević- „Utjecaj djeteta s teškoćama u razvoju na obiteljske procese“ • dr. Anke Kleffmann- “MELBA and rehabilitation: the benefit of knowing about key qualifications“ (Q&A)		
PAUZA OD 10:30 DO 10:50		
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA, GLAVNA DVORANA)		
DRUGI BLOK OD 10:50 DO 12:00 6 USMENIH IZLAGANJA (UŽIVO)	TREĆI BLOK Završne misli i zaključci konferencije Od 12:00 do 12:50	
<ul style="list-style-type: none"> • Dina Dežmar, Mladen Jašić, Darko Kraguljac i suradnici - Cjeloviti pristup podršci obiteljima djece s teškoćama u razvoju – primjer dobre prakse specijalne bolnice Rovinj • dr.sc. Marija Alfirev, Mateja Krišto Bašić, Jelena Kendel Čular - Analiza mogućnosti ostvarenja prava na rad i prava na plaću osoba s intelektualnim teškoćama u organiziranom stanovanju • Martina Zelić, Martina Pavić, Blaženka Filić-Vulin - Uključenost u zajednicu osoba s intelektualnim teškoćama koje koriste uslugu organiziranog stanovanja • Anica Kerep, Tanja Šeparović - Mogućnost suradnje kroz EU projekte • Luka Femec, Radmila Popović - Stvaranje inkluzivnih puteva – danas u školi, sutra gdje? • Mirela Szabo, Dejana Varnica, Matea Vukas - Sportske aktivnosti za učenika s teškoćama u razvoju kroz Erasmus+ projekt „Bringing sport to children with special needs“		
RUČAK OD 13:00 DO 14:30		

Usmena izlaganja

RAZLIČITI UČENICI, RAZLIČITE POTREBE

Mirela Bukač¹, Suzana Ruško², Nevzeta Zdunić³, Sanela Đurđević³

¹ OŠ dr. Ivan Merz Zagreb, Republika Hrvatska

²

³ OŠ sveti Ivan Žabno

Inkluzivno obrazovanje temelji se na pravu kvalitetnoga obrazovanja svih učenika podjednako (uključujući i učenike s teškoćama i darovite učenike). Cilj i smisao inkluzivnog obrazovanja jest ostvarivanje prava na jednakost svakoga djeteta u obrazovnom sustavu te priliku da prema svojim sposobnostima, mogućnostima i interesima sudjeluju i surađuju s drugom djecom/učenicima. Posebna se pozornost pritom pridaje djeci s teškoćama. U inkluziji sudjeluje niz stručnih osoba, od edukacijskih rehabilitatora, logopeda, pedagoga, psihologa, socijalnih pedagoga ... do odgojitelja u dječjim vrtićima i učitelja u razrednoj, odnosno predmetnoj nastavi. Za razvoj učenika s teškoćama, ali i za cijelu školu pa i lokalnu zajednicu jako je važan način na koji oni surađuju. Da bi se ostvarilo inkluzivno obrazovanje, potrebna je kvalitetna, motivirana, iskrena i djelotvorna suradnja svih članova tog složenog timskog djelovanja. Inkluzivno djelovanje odnosi se na pružanje primjerene odgojno-obrazovne podrške svim učenicima kojima je podrška potrebna u procesima učenja, poučavanja, iskazivanja naučenog te socijalizacije unutar škole. U trokutu koji čine učenik s teškoćama, njegovi roditelji i sve stručne osobe posebno je bitno slušati, kvalitetno komunicirati i uzimati u obzir mišljenja i prijedloge svih triju strana. Potrebno je dobro upoznati se s teškoćama koje učenik ima, okolnostima u kojima živi i načinima na koje može najlakše i najbolje učiti. Tek tada, uz poznavanje metodike rada i uz pažljivu izradu individualiziranog kurikuluma, možemo govoriti o inkluzivnom uključivanju učenika s teškoćama u sustav obrazovanja, odnosno o inkluzivnom obrazovanju.

Učitelji i odgojitelji vrlo često ističu da bez pomoći stručnih suradnika ne mogu uvijek ostvariti kvalitetan rad s učenicima s teškoćama. U konačnici, oni za to i nisu dovoljno obrazovani. Da bi se inkluzivno obrazovanje moglo realizirati, ljude u sustavu potrebno je motivirati i potaknuti na promjene koje takvo

obrazovanje traži. Upravo su stoga naše više savjetnice, za učitelje hrvatskoga jezika dr.sc. Marijana Češi, za edukacijske rehabilitatore viša savjetnica Mara Capar, prof. defektolog i dr.sc. Đurđica Ivančić, osmislile zajednički seminar za predstavnike učitelja hrvatskoga jezika i edukacijskih rehabilitatora iz Zagrebačke, Krapinsko-zagorske i Koprivničko-križevačke županije.

Kroz zajednički rad unutar 5 tema (2017./2018.šk. g.) cilj je bio unaprijediti upoznavanje osobitosti razvoja i učenja učenika s teškoćama, procjenu i određivanje njihovih potreba te na kraju izradu kvalitetnog individualiziranog kurikulumu i njegove sastavnice (tematske cjeline, aktivnosti, postupci prilagodbe, ishodi). Isto tako bavili smo se i zakonskom osnovom školovanja djece s teškoćama (Konvencija UN-a, Pravilnik o osnovnom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Povjerenstvo za utvrđivanje psihofizičkog stanja djeteta). Na prikazu slučaja svakog pojedinog učenika iz prakse (Lista procjene, Profil učenika - specifične potrebe i izrada IK-a) radili smo timski i u paru (učitelj hrvatskog jezika i edukacijski rehabilitator).

U završnoj fazi timski smo provodili edukaciju učitelja hrvatskog jezika na njihovim županijskim stručnim vijećima u sve tri navedene županije. Pritom nam se potvrdila pretpostavka da učitelji itekako imaju nepoznanica i nedoumica vezanih uz navedene teme seminara. Bilo je puno pitanja i dilema jer je učiteljima svakako potrebna veća stručna podrška da bi mogli bolje obrazovati i odgajati svoje učenike s teškoćama. Iskustva i znanja koja smo zajednički stekli učeći jedni od drugih bila su vrlo vrijedna i korisna. Savjetnice viša savjetnica Mara Capar, prof. defektolog, dr.sc. M. Česi i dr.sc. Đurđica Ivančić izradile su jako korisne i u praksi primjenjive instrumente: Anketni upitnik (Što pomaže mom učeniku kod učenja?), Listu procjene osobitosti školskog učenja i nakon toga Profil potreba učenika s teškoćama pod zajedničkim nazivom Različiti učenici, različite potrebe.

Kako bi se učenicima pružila adekvatna i kvalitetna podrška, mišljenja smo da je potrebno planirati zajedničke edukacije učitelja i edukacijskih rehabilitatora i za ostale predmete i nastavna područja kao i učitelje više

educirati o učenicima s teškoćama kroz njihovo primarno obrazovanje na Učiteljskom ili Filozofskom fakultetu.

Kontakt: zdunicvezeta21@gmail.com

KRUŠKE I JABUKE U SURADNIČKOM UČENJU

Sandra Vuk¹, Luka Femec²

¹Osnovna škola Sveta Nedelja, Područna škola Kerestinec, Sveta Nedelja,
Republika Hrvatska

²Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica,
Republika Hrvatska

Tijekom školske godine 2020./2021. u COOR Podravsko sunce održano je suradničko učenje po principima stručnog usavršavanja Webučionice, autorice Sandre Vuk. Cilj ovog rada bio je istražiti stavove, dobiti povratne informacije te analizirati frekvencije odgovora sudionika. Također, kroz analizu dobivenih odgovora želio se dobiti uvid u ostvarene potencijalno nove odnose među kolegama te mogućnosti korištenja novih projektnih ideja u budućim godišnjim školskim kurikulumima.

Suradničko učenje predstavlja suvremeni model učenja i poučavanja te brojni autori naglašavaju njegovu važnost upotrebe u nastavi i prednosti koje se javljaju njegovom implementacijom u nastavni proces. Suradničko učenje, za razliku od drugih oblika učenja, potiče kreativnost, jača vršnjačke odnose te pridonosi otkrivanju potencijala za koje pojedinac vrlo često nije svjestan da ih posjeduje. Za razliku od standardnog učenja i poučavanja koje vrlo često razvija kompetitivnost, suradničko učenje razvija socijalne vještine kao što su međusobno razumijevanje, prihvaćanje tuđih mišljenja, stavova i ideja te produktivnog rada u grupi.

Budući živimo u vremenu kada je sustav odgoja i obrazovanja suočen s velikim promjenama i izazovima koji se tiču načina i provedbe planiranih nastavnih sadržaja, često zaboravljamo i na međusobnu suradnju unutar kolektiva. Naime, jačanje pozitivnih odnosa među djelatnicima može rezultirati zajedničkim idejama i aktivnostima s ciljem stvaranja poticajnog ozračja i unapređenja nastavnog procesa. Iz tih razloga, djelatnici Podravskog sunca, bili su uključeni u suradničko učenje u trajanju od deset dana. Tijekom deset dana, podijeljeni u dvije skupine, Kruške i Jabuke, i pod vodstvom jednog mentora osobno su iskusili sve etape koje suradničko učenje podrazumijeva. Od početnog osjećaja zbunjenosti i frustracije, postupno su razvijali

suradničke odnose te su zajedničkim snagama i u poticajnom mentorskom okruženju razvijali svoje potencijale. Stvorili su konkretne ideje koje su u skladu sa svim pravilima i strukturom koja garantira provedivost konačnih projekata.

Kako bi se dobili relevantni podaci, kreiran je anonimni anketni upitnik koji sadržava 32 čestice podijeljene u četiri aspekta (znanje, rad, suradnici, mentor). Čestice su formirane u obliku pozitivnih i negativnih tvrdnji na koje su ispitanici odgovarali birajući jednu od pet razina slaganja. U istraživanju (koje su osmislili i proveli Sandra Vuk, Luka Femec i Marica Brzica) je sudjelovalo dvanaest ispitanika (N=12) u rasponu od 25-65 godina. Frekvencije njihovih odgovora pokazale su iznimno zadovoljstvo sudjelovanjem u ovakvom načinu usavršavanja, otkrivanje vlastitih potencijala za koje nisu mislili da ih posjeduju, ostvarivanje novih odnosa s kolegama s kojima do sada nisu imali prilike više surađivati te poticajno, ali i „tiho“ mentorstvo koje im je omogućavalo kreativnu slobodu. Također, sudionici su razvijali digitalne vještine koje su im pomogle u kasnijem svakodnevnom radu u učionici.

Kontakt: lfemec@gmail.com

SURADNJA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA I VJEROUČITELJA - PRIMJER DOBRE PRAKSE DALJA PRIPRAVA UČENIKA SA PSA ZA PRVU SVETU PRIČEST

Ines Ilečić, Ana Muhvić

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

Uključivanje u zajednicu jako je važno za naše učenike, ali i za njihove roditelje, braću i sestre, te ostale članove obitelji. Zajedničke snage u tom smjeru su jedina stvar koju možemo pružiti našim učenicima i polako ih voditi i usmjeravati, a roditeljima na tom putu dati bezuvjetnu podršku i poticaj koji im je neophodan.

U uključivanje u zajednicu svakako pripada i odlazak u Crkvu i prisustvovanje euharistijskom slavlju koje je sastavni je dio života učenika vjernika pa tako i djece s poremećajima iz spektra autizma (u daljnjem tekstu PSA) koji su dio odgojnih skupina. Kako bi sam odlazak u Crkvu te cjelokupni obred omogućio djeci s poremećajima iz spektra autizma maksimalnu uključenost, nužno je korištenje vizualne podrške. Već dugi niz godina, upravo korištenje vizualne podrške u različitim socijalnim situacijama, uvelike olakšava sudjelovanje i potiče veći stupanj uključenosti osoba s poremećajima iz spektra autizma u zajednicu.

S obzirom na spektar autizma i na širok pojam i izazov koji stoji iza samog pojma spektar, došle smo do zaključka da se samo sustavnim i unaprijed pripremljenim radom može doći do rezultata.

Ideja za ovaj timski rad izrodila se na jednom satu katoličkog vjeronauka na kojem su, s obzirom da se radi o najmlađoj odgojno-obrazovnoj skupini, prisustvovala i razrednica i vjeroučiteljica. Kroz zajednički rad uvidjela se potreba za dugoročnim pripremanjem tih najmlađih učenika s PSA i pridruženim smetnjama za predstojeći sakrament Prve svete pričesti.

Ovaj rad se bavi pripremom učenika, početkom jednog njihovog zajedničkog putovanja prema primanju sakramenta Prve svete pričesti. Naša želja je na ovaj način osvijestiti važnost nadopunjavanja, kako rada edukacijskog

rehabilitatora, tako i predmetnog učitelja koji ulazi u neposredan rad sa ciljanom skupinom, važnost djelovanja na lokalnu zajednicu, te na osobe koje se možda po prvi put susreću s pojmom PSA.

Kontakt: ines01671@gmail.com

INKLUZIVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE - PRIKAZ SURADNJE I TIMSKOG RADA STRUČNIH SURADNICA ŠKOLE KNJIŽNIČARKE I EDUKACIJSKE REHABILITATORICE

Renata Cesarec-Topolovec, Gordana Gregurović Petrović

Osnovna škola Augusta Cesarca, Krapina, Republika Hrvatska

Školska knjižnica usmjerena je na podupiranje i unapređenje odgojno-obrazovnog rada škole, pružajući svim učenicima, dakle i učenicima s posebnim potrebama (darovitim učenicima i učenicima s teškoćama) širok spektar mogućnosti za stjecanje znanja. Usmjerenost na promicanje pismenosti i čitanja, medijsku i informacijsku pismenost, istraživački usmjerenu nastavu i primjenu informacijsko komunikacijske tehnologije podrazumijeva kreativnu suradnju i timski rad učitelja i stručnih suradnika u zajedničkom planiranju i poučavanju. Time se povećava kvaliteta odgojno-obrazovnog rada te potiče razvoj kognitivnih, praktičnih i socijalnih kompetencija učenika. U knjižnici OŠ Augusta Cesarca, Krapina kontinuirano se posljednjih 15 godina provode radionice kojima se kod učenika s posebnim potrebama potiče i podupire učenje te njihov osobni razvoj. Osmišljene su, pripremane i ostvarene suradnjom stručnih suradnica škole - knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice primjenom različitih strategija učenja i poučavanja. Neke od radionica ostvarene su suradnjom i s predmetnim učiteljima čiji su sadržaji vezani uz predmetne kurikulume. U planiranju odgojno-obrazovnog rada uvažavaju se njihove sposobnosti, potrebe i interesi. S ciljem poticanja razvoja čitalačkih, komunikacijskih i informacijskih kompetencija učenika odabiru se različite strategije obzirom na specifičnosti učenja i koncentracije te se uz kognitivne strategije učenja primjenjuju i edukacijsko-rehabilitacijski postupci. Uz poticanje mašte i kreativnosti, učenicima se omogućuje stjecanje znanja, razvoj kritičkog mišljenja, stvaralačkog iskustva, užitka čitanja i razumijevanja pročitano. Osiguravanjem pristupa raznolikoj građi i aktivnostima te primjenom suvremenih strategija, metoda i oblika rada nastoji se osnaživati učenike i pomoći njihov cjelovit razvoj. Radionicama *Čitam, znam, osjećam - osnažen*

sam! i Za mnoge svjetske mijene – zaslužne su i žene! prikazat ćemo oblike navedene suradnje. Ostvarene su povodom obilježavanja Mjeseca hrvatske knjige i Godine čitanja s ciljem poticanja razvoja ljudskih prava i promicanja ravnopravnosti spolova za aktivno sudjelovanje u društvu. Teme radionica odabrane su radi daljeg rada na sadržajima Agende 2030 koja sadrži 17 globalnih ciljeva kojima se uz održivo korištenje prirodnih izvora osigurava ekološka ravnoteža, ekonomska sigurnost i socijalna pravednost, a vezana je uz peti cilj Održivog razvoja - *Rodna ravnopravnost*.

Školska knjižnica raznovrsnim programima i aktivnostima i interdisciplinarnošću omogućuje svim učenicima učenje i samostalno istraživanje. Različitost profesionalnih kompetencija stručnih suradnica doprinosi razvoju zamisli te prilagodbi sadržaja i postupaka. Pružanjem pomoći i podrške učenicima s posebnim potrebama pri stjecanju znanja i vještina potrebnih za inkluzivno obrazovanje, društvenu uključenost, aktivno građanstvo i osobno ostvarenje, školska knjižnica ostvaruje svoje potencijale u „poučavanju i učenju za sve“.

Kontakt: renata.cesarec@gmail.com

UPOTREBA UPITNIKA YP-CORE U PROCJENI MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Nataša Tomljanović¹, Nataša Jokić-Begić²

¹Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka, Republika Hrvatska

²Filozofski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za psihologiju, Republika Hrvatska

Kod djece i mladih s intelektualnim teškoćama u prvom je redu karakteristična snižena razina intelektualnog, a potom i emocionalnog i socijalnog funkcioniranja. Takve osobe zaostaju u usvajanju akademskih znanja, učenju i usvajanju socijalnih vještina. Poznavajući aspekte funkcioniranja djece i mladih s intelektualnim teškoćama moguće je predvidjeti faktore rizika za razvoj teškoća ponašanja te narušavanje mentalnog zdravlja. Međutim, teško je utvrditi razinu ili barem postojanje poremećaja mentalnog zdravlja zbog nepostojanja standardiziranih testova za procjenu mentalnog zdravlja kod djece i mladih s intelektualnim teškoćama, iako stručnjaci koji rade s takvim osobama upozoravaju na njihovo često narušeno mentalno zdravlje. Cilj istraživanja bio je utvrditi primjenjivost YP-CORE upitnika za procjenu psihičke uznemirenosti kod djece i mladih s intelektualnim teškoćama. YP-CORE je instrument namijenjen mjerenju psihičke uznemirenosti kod djece i mladih. Sastoji se od 10 čestica kojima se ispituje anksioznost, depresija, trauma, fizičke poteškoće, funkcioniranje i rizik od autoagresivnog ponašanja.

Ispitivanje je provedeno s učenicima Centra za odgoj i obrazovanje Rijeka, na uzorku 59 djece i mladih u dobi od 7 do 21 godine. Dobiveni rezultati sukladni su prethodnim istraživanjima koja su pokazala kako 30 % djece i mladih s intelektualnim teškoćama imaju izražene psihičke teškoće. Iako naši rezultati odgovaraju onima dobivenim u drugim istraživanjima, postoje teškoće u primjeni upitnika, prije svega kod osoba s umjerenim intelektualnim teškoćama. No, rezultati su ohrabrujući u smislu valjanosti, koju svakako treba provjeriti u budućim istraživanjima.

Kontakt: natasa.tomljanovic@skole.hr

GET TO KNOW US

Marin Vučić

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

Cjeloživotno učenje važno je za profesionalni rast i razvoj svakog pojedinca, a naročito za odgojno-obrazovne djelatnike. Cjeloživotno učenje se odnosi na “svaku aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca“. Važnu ulogu u profesionalnom razvoju djelatnika i škole u cjelini imaju ravnatelji. Danas, u digitalno doba, nudi se pregršt mogućnosti za online stručno usavršavanje. No, većina ljudi više voli učenje u realnoj stvarnosti i u realnom vremenu. Takav način stručnog usavršavanja zahtjeva i određena, često vrlo visoka, financijska sredstva. Jedna od mogućnosti kako osigurati novac i stručno usavršavanje kroz međunarodnu suradnju je program Erasmus+. Prednosti sudjelovanja u Erasmus + programu su višestruke, a osim djelatnika i učenika korist može imati i šira zajednica.

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar trenutno sudjeluje u Erasmus+ projektu „Get to know us“. Cilj projekta je upoznavanje s načinom rada u partnerskim školama i preuzimanje dobrih praksi kako bi se povećala socijalna uključenost učenika s teškoćama. U projektu sudjeluju škole iz Austrije, Irske, Njemačke, Ujedinjenog kraljevstva (Sjeverna Irska), Slovenije i Hrvatske.

Kontakt: mvucic6@gmail.com

DOBRE APLIKACIJE ZA OBRAZOVANJE GA-TE PRIKAZ EUROPSKOG PROJEKTA

Žarka Klopotan, Sanja Šimek

Centar za autizam, Zagreb, Republika Hrvatska

Dobre aplikacije za obrazovanje GA – TE međunarodni je europski projekt nastao kao plod suradnje OŠ Anton Skala iz Beograda, OŠ Antona Janše iz Radovljice i Centra za autizam iz Zagreba te Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja iz Beograda. Potaknuti vlastitim iskustvom, ali i iskustvom brojnih učitelja, ovim projektom želimo nadoknaditi nedostatak adekvatnih nastavnih materijala za učenike s poremećajem iz spektra autizma i drugim teškoćama u razvoju koji se školuju po redovitom programu uz prilagodbu sadržaja i/ili individualizirane postupke u redovnim osnovnim školama.

Ulaznom anketom upućenom učiteljima razredne nastave u osnovnim školama u svim partnerskim zemljama stekli smo uvid u područja u kojima je učenicima (ali i učiteljima) potrebna najveća podrška. Prilikom izrade samih materijala iz materinjeg jezika (hrvatskog, srpskog i slovenskog jezika), matematike, te prirode i društva vodit ćemo se specifičnostima načina učenja učenika s teškoćama u razvoju te omogućiti različite stilove učenja, organizacije rada, strukturiranost i stupnjevitost zadataka. Također, nastojat ćemo da nastavni materijali, koji će biti izrađeni, budu razumljivi, specifični, motivirajući, prilagodljivi i primjenjivi, te da uvažavaju velike individualne razlike koje postoje među svim učenicima, posebno među učenicima s poremećajem iz spektra autizma. Ne kaže se uzalud, kako bi se ukazalo na ovo potonje: „*Kada si upoznao jednog učenika s autizmom, poznaješ samo tog jednog učenika s autizmom*“.

Nedostatak zajedničke baze nastavnih materijala (dostupnih za mobitele, tablete i prijenosna računala) koja bi na način prilagođen učenicima s teškoćama u razvoju mogla pomoći u usvajanju nastavnih sadržaja, dovela je do ideje o izradi aplikacije sa sadržajima na materinjem jeziku (hrvatskom,

srpskom i slovenskom jeziku). Moderne tehnologije će se primjenom ove aplikacije koristiti u obrazovne svrhe.

Projekt će u svakoj fazi biti evaluiran. Svi rezultati bit će podijeljeni na dionice koje mogu biti od koristi i koje mogu pomoći, prije svega redovnim školama, obiteljima, roditeljskim i stručnim udrugama.

Kao ciljeve projekta ističemo izradu nastavnih materijala s temeljnim znanjima iz tri nastavna područja (materinji jezik – hrvatski, srpski ili slovenski, matematika, priroda i društvo), njihovu širu primjenu, razvoj učeničke samostalnosti i podršku inkluzivnom obrazovanju.

Završetkom ovog projekta, zasigurno će biti poboljšane prilike i mogućnosti za školovanje djece s teškoćama u razvoju. Isto tako, učiteljima i roditeljima će putem izrađene aplikacije biti dostupna široka baza vrijednih i korisnih nastavnih materijala.

Kontakt: zarka.k@gmail.com

PLIVAMO LI DOBRO SURADNIČKIM VODAMA?

Dinka Žulić, Tatjana Žižek

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, Republika Hrvatska

Kao jedna od izlaznih kompetencija diplomskog studija edukacijske rehabilitacije na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu navode se znanja i vještine za profesionalnu interdisciplinarnu suradnju. I edukacijski rehabilitatori sami svoj poziv opisuju kao suradnički. Učitelji edukacijski rehabilitatori koji rade u odgojno-obrazovnim ustanovama, bilo onima koje provode redovne ili posebne programe, svakodnevno se susreću s drugim dionicima odgojno-obrazovnog procesa – učenicima, stručnim suradnicima, ravnateljem, roditeljima, drugim učiteljima. Često su u komunikaciji i sa socijalnim radnicima i školskim liječnicima te brojnim drugim suradnicima. Kakva je njihova suradnja i surađuju li oni uistinu? U ovom radu je naglasak stavljen na neke aspekte suradnje učitelja edukacijskih rehabilitatora i stručnih suradnika (psihologa, pedagoga, socijalnog pedagoga, logopeda i knjižničara) unutar jedne školske ustanove. Cilj istraživanja je bio utvrđivanje stavova učitelja edukacijskih rehabilitatora o značaju i kvaliteti suradnje sa stručnim suradnicima. Istraživanje je provedeno upitnikom kreiranim za potrebe istraživanja u koje je bilo uključeno 25 učitelja edukacijskih rehabilitatora.

Rezultati istraživanja pokazuju svi ispitanici kvalitetnu suradnju s drugim učiteljima i stručnim suradnicima drže neophodnom za svoj posao (100%), većina (76%) se u radu oslanja na podršku stručnih suradnika, ali im je vrlo važno da u odnosu suradnje budu jednakopravni članovi tima (92%). 72% ispitanika smatra da svojim stručnim i profesionalnim kompetencijama mogu doprinijeti suradnji s drugim učiteljima i stručnim suradnicima. Ispitivan je stav o odgovornosti za kvalitetnu suradnju, istovjetnosti profesionalnih ciljeva i zadovoljstvo učincima suradnje. Zaključno se ta područja mogu odrediti kao ona na kojima je potrebno unaprijediti suradnju što bi rezultiralo još kvalitetnijim ostvarivanjem odgojno-obrazovnih ciljeva.

SURADNIČKI ODNOS EDUKACIJSKOG REHABILITATORA, LOGOPEDA I RODITELJA U STRATEGIJAMA UČENJA I POUČAVANJA UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA UPORABOM DIGITALNIH TEHNOLOGIJA

Korana Lattinger Kadić, Nataša Čulibrk

OŠ Nad lipom, Zagreb, Republika Hrvatska

U osnovnoj školi Nad lipom školuju se učenici s intelektualnim, te višestrukim teškoćama po posebnom programu uz individualizirane postupke i posebnom programu za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada uz individualizirane postupke.

DSM-5 intelektualne teškoće definira kao neurorazvojne poremećaje koji započinju u djetinjstvu, a karakteriziraju ih intelektualne teškoće kao i poteškoće u konceptualnom, socijalnom i praktičnom području života.

Višestruke teškoće karakterizirane su različitim kombinacijama teškoća i stupnjeva izraženosti težine hendikepa

Kako bi učenici ostvarili svoje potencijale potrebna je suradnja svih dionika uključenih u odgojno – obrazovni proces.

Suradnja edukacijskog rehabilitatora i logopeda ostvaruje se kroz osmišljavanje strategija razvoja govora, jezika i komunikacije, dogovora oko primjene stilova učenja, dogovora o uporabi alternativnih i augmentativnih sredstava rada i definiranja individualiziranih postupaka rada. Dionik tog suradničkog odnosa su i roditelji koji su uključeni u proces kroz svakodnevno informiranje o postignućima učenika i prezentaciju primijenjenih strategija učenja i poučavanja kako bi ih primijenili u radu kod kuće.

S obzirom na sve prisutnije višestruke teškoće kod naših učenika, u osmišljavanju učinkovitih strategija učenja i poučavanja usmjereni smo i na uporabu asistivnih sredstava rada kao što je digitalna tehnologija.

Kako bismo ostvarili što bolji suradnički odnos svih dionika uključenih u odgojno-obrazovni proces, provele smo projekt kojim smo željele utvrditi stavove roditelja o tome preferiraju li uporabu isključivo tradicionalnih

sredstava rada, isključivo digitalnih, asistivnih tehnologija ili kombinacije ta dva oblika rada u učenju i poučavanju učenika s teškoćama.

Namjera nam je bila utvrditi koliko su roditelji, kao aktivni partneri, uključeni u učenje i poučavanje učenika s teškoćama korištenjem digitalne tehnologije. U projektu je sudjelovalo 67 roditelja. Cilj projekta bio je osnaživanje roditelja za učinkovitu uporabu digitalnih tehnologija kroz korištenje primjerenih odgojno-obrazovnih sadržaja i aplikacija. Projekt se sastojao od inicijalne i završne ankete. Inicijalnom anketom utvrdile smo koliko učenika koristi digitalnu tehnologiju u roditeljskom domu i za koje sadržaje je koristi. Nakon inicijalne procjene roditeljima smo podijelile listu s besplatnim digitalnim edukativnim sadržajima koje mogu koristiti u svrhu učenja i ponavljanja. Završnom anketom željele smo utvrditi jesu li se stavovi roditelja vezano uz uporabu digitalnih tehnologija promijenili.

Statističkom obradom podataka dobiveni su sljedeći rezultati: roditelji su najvećim dijelom odgovorili da je najkorisnije učenje i poučavanje uporabom kombinacije digitalnih tehnologija (digitalnih sadržaja) i tradicionalnih sredstava rada (tiskani materijali, udžbenici, nastavni listići).

Kontakt: koranalattinger@gmail.com
natasa.culibrk7@gmail.com

PROŠIRIVANJE VERBALNOG ISKAZA POMOĆU KOMUNIKACIJSKE PLOČE KOD DJEČAKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Marija Komjetan, Elizabeta Haničar

Centar za autizam, Osijek, Republika Hrvatska

Djeca s poremećajem iz spektra autizma (PSA) imaju značajne teškoće na području komunikacije. Kako bi se olakšale teškoće na ovom području sve češće se u komunikaciji s djecom s PSA koristi asistivna tehnologija i potpomognuta komunikacija. Različita istraživanja ukazuju na pozitivnu povezanost između upotrebe komunikacijskih ploča te proširivanje verbalnog iskaza djece s različitim teškoćama pa tako i djece s PSA. Na prostoru Republike Hrvatske i dalje postoji vrlo malo istraživanja i primjera dobre prakse o upotrebi ove vrste potpomognute komunikacije. Cilj ovog rada je prikazati primjenu komunikacijske ploče tijekom nastavnog procesa kod osmogodišnjeg dječaka s dijagnozom PSA, polaznika Centra za autizam u Osijeku, u svrhu proširivanja verbalnog iskaza. Istraživanje je provedeno u obliku studije slučaja u trajanju od dva mjeseca uz stanku za vrijeme zimskog odmora učenika. Komunikacijska ploča je korištena svakodnevno tijekom neposrednog odgojno obrazovnog rada za vrijeme boravka u Centru. Podatci su prikupljeni instrumentom “Procjena osnovnog jezika i vještina učenja” (POJVU). Rezultati istraživanja ukazuju da je došlo do napretka u područjima “Zahtjevi”, “Imenovanje” te “Sintaksa i gramatika”, preciznije na proširenje verbalnog iskaza, odnosno upotrebu novih vrsta riječi. Procjena komunikacijskih vještina neizostavna je komponenta za izradu individualnog edukacijskog plana, a napredak na ovom području od velike je važnosti za djetetov daljnji razvoj. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao polazište za daljnja istraživanja i implementaciju komunikacijskih ploča u neposredni odgojno obrazovni rad s djecom s PSA.

kontakt: marija.komjetan@gmail.com

BIBLIOTERAPIJA: HARRY POTTER

Saša Uljančić

Medicinska škola u Rijeci, Republika Hrvatska

Biblioterapija ili terapija literarnim djelom poznata je još od vremena drevnih civilizacija. Sve do danas se koristi za održavanje i jačanje mentalnog zdravlja djece i odraslih svih dobnih skupina. Prvi roman o dječaku čarobnjaku Harry Potteru objavljen je 1997 a interes djece i odraslih diljem svijeta ne jenjava niti 25 godina kasnije. Do sada je prodano više od 500 milijuna knjiga iz serijala od 7 nastavaka, preveden je na više od 80 jezika i proglašen najprodavanijim i najčitanim serijalom svih vremena. Postavlja se pitanje je li tome tako jednostavno zato što je Harry Potter simpatičan čarobnjak ili u priči ima nečeg puno dubljeg što privlači čitatelje bez obzira na dob, spol, etničku pripadnost, ekonomski status... Autorica serijala J.K. Rowling priča priču o Potterovim mukama koje je vrlo lako usporediti s vlastitim iskustvima te uči čitatelje lekcijama, potrebnim za dobro mentalno zdravlje, o emocijama, strahovima, depresiji, suosjećanju, stigmatizaciji, sreći, vjeri u sebe, taženju pomoći, samopouzdanju, ljubavi i tuzi.

J.K. Rowling je većinu borbi svojih likova s mentalnim zdravljem temeljila na vlastitim životnim iskustvima. Prije objavljivanja knjige Harry Potter i Kamen mudraca, bila je depresivna i razmišljala je o samoubojstvu. Koristeći svoja iskustva da oblikuje svoje likove u heroje ona ne oslikava samo depresiju i strah od mentalne bolesti već prikazuje suočavanje s vlastitom borbom, iz godine u godinu. Ona to čini tako uspješno da su provedena istraživanja dokazala specifične utjecaje na mentalno zdravlje čitatelja. Istraživanja sugeriraju da su djeca koja čitaju Harryja Pottera suosjećajnija prema stigmatiziranim ili marginaliziranim skupinama.

Profesor Vezzali, Sveučilište u Modeni ističe da studenti koji su izloženi odlomcima iz Harryja Pottera koji se odnose na predrasude imaju veću vjerojatnost da osjećaju empatiju prema različitosti. Studija objavljena u časopisu Science navodi: "Čitanje literature sa složenim, razvijenim temama i

likovima dopušta čitateljima da zauzmu ili usvoje perspektive koje inače ne bi razmatrali”.

Kontakt: sasa.medri@gmail.com

PRIMJENA KRITERIJSKE PROCJENE I PROGRAMIRANJA U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Josipa Nejašmić, Petra Samadržić, Ljiljana Pintarić Mlinar¹

¹Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska

Djeca s teškoćama u razvoju su izrazito heterogena skupina. Imajući u vidu složenost procesa koji prate razvoj tijekom prve dvije godine života, može biti teško razlikovati teškoće u razvoju od odstupanja u normalnom razvoju bez specijaliziranih instrumenata ili procjena (UNICEF, 2013). Zbog toga je potrebno adekvatnim mjernim instrumentima procijeniti sva područja razvoja i ponašanja djeteta, kako bi se uvidjele snage, potrebe i interesi te trenutno funkcioniranje djeteta (Copple i Bredekamp, 2009., prema Matijaš, Bulić, Kralj, 2019).

Često se pri procjeni djece koriste neformalne tehnike kao što su upitnici, *check* liste i sl.

Da bi dijete s teškoćama ostvarilo napredak, potrebno je omogućiti kvalitetnu individualizaciju kod pružanja usluga (Wolery, Odom 2000). Pri tome se ne misli samo na individualizaciju u smislu individualnog rada stručnjaka s djetetom, nego i na svakodnevno stvaranje prilika za učenje, u rutinama i aktivnostima u grupi tj. sa svojim vršnjacima.

Cilj ovog rada je dobiti uvid u potencijalne mogućnosti poboljšanja izrade programa ili brige za djecu s teškoćama u razvoju ili rizicima za razvojna kašnjenja, primjenom sustava za procjenu, programiranje i evaluaciju AEPS® (Bricker, 2002). U istraživanju su se koristile čestice AEPS®t esta za djecu od 0-3 i od 3 do 6 godina kojima je obuhvaćeno pet glavnih područja: gruba motorika, kognitivno područje, socijalna-komunikacija, socijalizacija i adaptivne vještine. Podaci su prikupljeni za dvadesetero djece kronološke dobi do 6 godina, a od njih je desetero djece bilo tipičnog razvoja, a desetero su bila djeca s teškoćama. Sva djeca s teškoćama uzeta u uzorak su imala dijagnozu „*poremećaja razvoja govora i jezika*“. Djeca bez teškoća su imala približno iste rezultate na svim područjima, ali njihovi rezultati na adaptivnom području

nisu bili značajno bolji od rezultata djece s teškoćama. To nam ukazuje kako je potrebno raditi na osamostaljivanju djece u svakodnevnim vještinama i na području brige o sebi.

Rezultati pokazuju kako su djeca s teškoćama najviše bodova ostvarila na području grube motorike gdje nisu puno odstupala od djece bez teškoća. Među djecom s teškoćama bilo je više dječaka, a najznačajnija odstupanja kod djece s teškoćama u razvoju postoje na području kognitivnog razvoja i području socijalne komunikacije.

Rano djetinjstvo je period u kojem bi se bilo kakva teškoća trebala identificirati ako se želi utjecati na dobrobit i daljnji razvoj djeteta. Iako su u Hrvatskoj trenutno razvijeni temelji za usluge rane intervencije u predškolskoj dobi, potrebno je uložiti dodatne napore za razvijanje sustava za procjenu, programiranje i evaluaciju djece koji je usmjeren na potrebe i interese djece i roditelja, prilagođen je dobnim skupinama, koji se provodi u prirodnom okruženju (u obitelji i vrtiću).

kontakt: ljiljana.pintaric.mlinar@erf.unizg.hr

GIOCANDO S'IMPARA UČENJE INKLUZIVNOSTI KROZ UČENJE JEZIKA ZAJEDNICE

Vanja Marković, Karlo Zupčić

Škola za odgoj i obrazovanje – Pula, Republika Hrvatska

Pred više desetljeća Vijeće Europe pokrenulo je raspravu o opasnosti isključivanja iz društva koju bi mogle doživjeti osobe koje nemaju kompetencija komunikacije na stranom jeziku. Ova opasnost još je veća u dvojezičnim zajednicama poput Istre, kao i u slučajevima kada govorimo od populaciji koja se već nalazi u riziku za društvenu isključenost, kao što je slučaj s djecom s teškoćama u razvoju. Uz to, učenje drugih jezika daje dodanu vrijednost odgoju i obrazovanju, razvijajući kod učenika različite kapacitete i omogućujući integraciju vrijednosti poput poštovanja i tolerancije. Do Nastavnog plana posebnih kurikuluma za osnovnu školu, u posebnim programima hrvatskih škola nije bilo predviđeno učenje stranog jezika, dok je rečenim nastavnim planom ono predviđeno kroz izborne predmete. Međutim, i učenici u posebnim programima imaju potrebu za usvajanje kompetencije komunikacije na stranim jezicima, uz obvezu škola da tim učenicima omogući alternativne metode poučavanja i vrednovanja te osigura potrebne strategije podrške.

Ovaj rad predstavlja primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje – Pula i Osnovne škole Giuseppina Martinuzzi Pula u kojima su primjenom CLIL (Content and Language Integrated Learning) metode razvijene mogućnosti učenja talijanskog jezika (kao stranog jezika i jezika zajednice) za učenike s većim teškoćama u razvoju. Uz to, korištenjem vršnjačke potpore i suradničkog učenja učenika s teškoćama u razvoju i učenika tipičnog razvoja dat je doprinos podizanju inkluzivnosti u zajednici, točnije, kreiranju zdrave zajednice u kojoj pojedinci različitih sposobnosti surađuju na istim zadacima, koristeći svoje jedinstvene individualne karakteristike i jake strane na dobrobit svih.

CLIL je dvostrano usmjeren pristup poučavanju pri kojem se drugi jezik koristi za učenje i poučavanje kako sadržaja tako i samog drugog jezika (Coyle, Hood i Marsh, 2010). To znači da u procesu učenja i poučavanja naglasak nije samo na sadržaju, ni samo na učenju jezika. Ovaj pristup omogućuje spontano učenje u okruženju koje je oslobođeno straha od pogreške, koje se nadograđuje na učenikova postojeća znanja, vještine, interese i iskustva. Dodatno, ovaj pristup potiče učenje različitim stilovima, podiže jezičnu svjesnost, aktivno učenje i nudi izravnu i trenutnu povratnu informaciju o naučenom (Hoz, 1988, prema Santamaria-Velasquez, 2018). Ova inkluzivna aktivnost, u konačnici, pokazala je trojak benefit. Osim podizanja kompetencija komunikacije na stranom jeziku za uključene učenike s teškoćama u razvoju, gradile su se i socijalne kompetencije, kako učenika s teškoćama tako i onih tipičnog razvoja, koji su u ulozi pružatelja vršnjačke potpore razvijali empatiju, kooperativnost, ustrajnost, jedinstvenost i pozitivnu sliku o sebi (Juul, 2008, prema Fulgosi-Masnjak, Igrić, Lisak, 2013). U konačnici, aktivnost je doprinijela i osobnom i profesionalnom razvoju voditelja – učitelja i stručnih suradnika iz obje uključene ustanove, kako kroz samu suradnju i uvid u mogućnosti inovativnih pristupa odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama, tako i kroz razvoj znanja i vještina o strategijama podrške i metodama rada s učenicima s teškoćama u razvoju koje će svakako doprinijeti razvoju profesionalnih kompetencija.

Kontakt: vanja.markovic@skole.hr

ČITAJ, KREIRAJ, POKAŽI

Renata Kos, Miroslava Vrbanić

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

Kad se govori o suradnji u školskom okruženju obično se misli na rad u paru ili rad u manjim skupinama gdje svaki član ima jednako važnu ulogu u donošenju odluka i provođenju aktivnosti. U novim kurikulumima za nastavne predmete i u kurikulumima međupredmetnih tema suradničko učenje je važna sastavnica. Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj potiče cjelovit razvoj djece i mladih osoba čija je svrha izgradnja zdrave, samopouzdanе, kreativne, produktivne, proaktivne, zadovoljne i odgovorne osobe sposobne za suradnju i doprinos zajednici.

Imajući u vidu ove smjernice, razrednica osmog razreda i školska knjižničarka Centra za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar osmislile su satove lektire u kojima će učenici razvijati kreativnost, komunikaciju i suradnju.

Za provedbu aktivnosti odabrana su četiri književna djela hrvatskih pisaca primjerena dobi učenika. Nakon čitanja, zadatak učenika je dogovoriti hoće li interpretirati cijelo djelo ili odlomak i način na koji će interpretirati djelo: strip, animacija, dramatizacija (lutke, igra uloga) te prema potrebi izrada scena i lutaka/kostima, sudjelovanje u dramatizaciji. Svoje uratke učenici javno prezentiraju u školskoj knjižnici ili na školskoj priredbi.

Kontakt: renata.kos@skole.hr

MI SMO EKIPA ZA 5+

Renata Kos¹, Ivana Janković², Biserka Vedriš³, Vanja Živković²

¹Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

²Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, Republika Hrvatska

³Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica, Republika Hrvatska

Suradnja ili zajednički rad danas je vrlo popularan oblik rada i provođenja školskih aktivnosti. Provođenjem suradničkih aktivnosti pokušavamo podučiti učenike toleranciji, odgovornosti, razvoju komunikacijskih i socijalizacijskih vještina neophodnih za svakodnevno funkcioniranje i uključivanje u društvo.

U školskom okruženju poznati su različiti oblici suradnje, od one rada u paru do rada u skupini, međurazredne suradnje, suradnje među školama do međunarodne suradnje škola kroz eTwinning i Erasmus+ projekte.

U ovom radu bit će prikazana suradnja „Mi smo ekipa za 5+“. Riječ je o suradnji učenika paralelnih razreda iz nekoliko centara za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju. Suradnja je započela školske godine 2017./2018. kada su učenici bili četvrti razred i traje do danas kada su osmi razred.

Cilj suradnje je upoznavanje drugih učenika, rasprava i razgovor s ciljem poboljšanja komunikacijskih i socijalizacijskih vještina, upoznavanje drugih gradova te stvaranje zajedničkih uradaka.

U prvoj godini suradnje učenici iz Centra za odgoj i obrazovanje Čakovec, Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Centra za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice i Centra za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar i njihove razrednice okupili su se u Varaždinu. Učenici su se upoznali kroz socijalizacijske igre te su igrali kviz znanja ih matematike i Hrvatskog jezika.

U drugoj godini suradnje učenici su jedni drugima predstavili svoje zavičaje i gradove iz kojih dolaze.

Zbog situacije izazvane pandemijom, treće i četvrte godine suradnje, okrenuli smo se suradnji u online okruženju i korištenju digitalnih alata kako bismo

došli do zajedničkih uradaka. Učenici su se susreli virtualno, igrali Kahoot kviz te zajednički kreirali rječnik.

U školskoj godini 2021./2022. planiran je susret uživo, a tema suradnje je kreiranje eko-priče i upoznavanje flore glavnog gradskog parka.

Kontakt: renata.kos@skole.hr

INKLUZIVNE VRIJEDNOSTI IZ PERSPEKTIVE STRUČNOG TIMA I RODITELJA - PRIKAZ SLUČAJA

Vedrana Vučković

DV Cvit Mediterana, Split, Republika Hrvatska

U usmenom izlaganju kroz prikaz slučaja obuhvatit će se rad tima za podršku djeci s teškoćama u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja baziran na relevantnim znanstvenim radovima i nacionalnim dokumentima te sagledan kroz zastupanje inkluzivnih vrijednosti.

Dostupan i kvalitetan predškolski odgoj "pomaže roditeljima u usklađivanju obiteljskih obveza i obveza koje proizlaze iz plaćenog rada, sprječava dugotrajne nepovoljne posljedice izloženosti dječjem siromaštvu i priprema djecu da postanu radna snaga u budućnosti (Baran, 2013)." Stručni suradnici, zagovaranjem inkluzivnih vrijednosti pridonose razvoju kulture ustanova i sustava koji mogu kvalitetnije odgovoriti na potrebe suvremenoga predškolskog odgoja i obrazovanja, a to je "osiguravanje optimalnih uvjeta za uspješan odgoj i cjelovit razvoj svakog djeteta te unaprjeđivanje onih djetetovih osobina i umijeća koja se počinju formirati u najranijoj dobi, a nužna su svakom pojedincu i u kasnijem životu kako bi uspješno zadovoljavao svoje potrebe i uživao svoja prava te se odgovorno ponašao prema pravima i potrebama drugih osoba u zajednici" (Slunjski i sur. 2012, str. 16).

Prema nekim autorima, roditelji se za pomoć u izazovnim situacijama odrastanja svoje djece najčešće obraćaju odgajateljima (Skočić Mihić i Srića, 2016; Tadić, Skočić Mihić i Srića, 2016).

Promišljajući o "ključnim elementima profesionalnih kompetencija odgajatelja za inkluzivnu praksu (Bouillet, 2011.) kao i o "pretpostavkama plana razvoja inkluzivnih predškolskih programa i nizu potrebnih promjena" (Pintarić Mlinar, 2014. str.53) može se zaključiti kako je uloga ravnatelja i stručnih suradnika u provedbi inkluzije i stvaranju inkluzivnog okruženja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja iznimno kompleksna i važna.

U promišljanju, planiranju i evaluaciji inkluzivnog odgoja i obrazovanja, jedan od korisnih dokumenta predstavlja *Izješće o provedenoj analizi pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djeci u ranjivim situacijama u Hrvatskoj "S ONE STRANE INKLUZIJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI"*, a u kojem se ističe da upravo "*Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.)* definira polazišta, načela, vrijednosti i ciljeve predškolskog odgoja, te se nadovezuje na *Konvenciju UN-a o pravima djeteta (1990.)*, *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)*, *Smjernice za strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (2012.)* i na *Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)*. Usklađen je sa suvremenim spoznajama o djeci, ranom djetinjstvu, pravima djece i predškolskom odgoju, i kao takav predstavlja okvir za predškolski odgoj i obrazovanje djece u ranjivim situacijama." (Bouillet, 2018).

Ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja dužna je stvarati primjerene uvjete za rast i razvoj svakog djeteta, dopunjavati obiteljski odgoj i svojom otvorenošću uspostaviti djelatnu suradnju s roditeljima i neposrednim dječjim okruženjem (*Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008.*)

Kontakt: vedrana.vuckovic.st@gmail.com

VAŽNOST SURADNJE STRUČNIH SURADNIKA RAZLIČITIH PROFILA U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU PRIKAZ ISKUSTVA RADA STRUČNOG SURADNIKA LOGOPEDA U DJEČJEM VRTIĆU

Tamara Miletić Damjanović

Dječji vrtić Zipkica, Zabok, Republika Hrvatska

Važnost suradnje stručnjaka različitih profila u radu s djecom s teškoćama u razvoju, osobito u području rane intervencije, zadnjih je godina dobila na većoj važnosti kako na državnoj tako i lokalnoj razini. Rezultati su vidljivi ponajprije u broju održanih konferencija, stručnih skupova, predavanja, provedenih istraživanja, napisanih članaka i slično na temu te otvaranju centara, udruga, kabineta i slično koji pružaju usluge rane intervencije. Ipak, sve to je još uvijek nedostatno da bi se moglo govoriti o pravoj interdisciplinarnosti odnosno transdisciplinarnosti kao ključu uspjeha dobrobiti djeteta s teškoćama u razvoju. Da bi sustav skrbi o ranom dječjem razvoju dobro funkcionirao on mora biti povezan, umrežen te treba funkcionirati po principu jednaka prava za sve i na vrijeme. Da bi se to ostvarilo velike promjene potrebne su prvenstveno na državnoj razini. Koliko stručnjaci različitih profila u području socijalne skrbi, zdravstva, a posebno u odgojno – obrazovnom sustavu kao takvom danas mogu provoditi usluge usmjerene na djecu s teškoćama u razvoju, ali i njihove obitelji ovisi o mnogobrojnim čimbenicima. U ovom izlaganju prezentirati će se rad i iskustvo stručnog suradnika logopeda u vrtiću kroz djelovanje u stručnom timu vrtića i suradnji s ostalim ustanovama. Koje usluge rane intervencije usmjerene na dijete i obitelj provodi, koliko ih dobro i uspješno provodi, s kojim nedaćama se susreće, koliko njegova kompetentnost, profesionalni razvoj, intrinzična motivacija i samorefleksija utječu na kvalitetu u radu neka su od pitanja kojima ćemo pokušati dati odgovor.

Rad u kvalitetnom stručnom timu unutar odgojno – obrazovne institucije je moguć te je primjer dobre prakse kako stručnjaci različitih profila mogu

kvalitetno surađivati s ciljem rehabilitacije i podrške u području ranog dječjeg razvoja.

Kontakt: tamaramileticdamjanovic@yahoo.com

SAMOPROCJENA KREATIVNOSTI UČITELJA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA

Dinka Žulić, Tatjana Žižek

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, Republika Hrvatska

Pojam *kreativnost* susrećemo u gotovo svim sferama društva. U posljednje se vrijeme sve više pozornosti pridaje kreativnosti u odgoju i obrazovanju. Razmatra se kreativnost učenika, kreativnost učitelja i pojam kreativne nastave. U definiciji pojma kreativnosti se kao glavne osobine kreativnosti uzimaju dva elementa: 1. kreativan pojedinac *uočava, vidi, doživljava, kombinira* stvari i pojave na posve nov, drugačiji, neuobičajen način i 2. kreativan pojedinac *proizvodi* nove, drugačije, neuobičajene ideje i djela (Čudina-Obradović, 2001.). Ističe se i kreativnost kao jedna od temeljnih kompetencija učitelja. Važno je naglasiti stav prema kojemu se kreativnost učitelja nije urođena (Bognar i Bognar, 2007.), već se ona može steći i razvijati. Tema ovog rada je kreativnost učitelja edukacijskih rehabilitatora, samoprocjena njihove kreativnosti te mogućnost poticanja kreativnosti. S ciljem istraživanja kreativnosti učitelja edukacijskih rehabilitatora provedeno je ispitivanje njihove procjene vlastite kreativnosti. U istraživanju je sudjelovalo 25 učitelja edukacijskih rehabilitatora koji rade u posebnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. Primijenjen je upitnik koji je pripremljen u svrhu ovog istraživanja. Upitnik sadrži 14 čestica koje su kreirane prema određenju kreativnog učitelja: to je učitelj koji stalno ima nove ideje za rad s učenicima, provodi akcijska istraživanja, prihvaća i obogaćuje ideje drugih, redovito prati recentnu literaturu, surađuje s drugim učiteljima, osmišljava i provodi projekte, uvodi nove metode rada u svoju nastavu, potiče kreativnost svojih učenika, sklon je preispitivanju i mijenjaju sebe te sebe vidi kao znatizeljnu, spontanu, fleksibilnu i kreativnu osobu. Rezultati istraživanja pokazuju da se većina (64%) ispitanika procjenjuje kao kreativnog učitelja koji često ima nove ideje za rad s učenicima (84%), traži i prihvaća (100%) ili obogaćuje (72%) ideje drugih, osmišljava i provodi male razredne projekte (64%), surađuje s drugim učiteljima na razmjeni ideja (96%), redovito čita

knjige i/ili članke iz područja edukacijske rehabilitacije, psihologije, metodike i srodnih područja (52%), samostalno izrađuje didaktički materijal (84%), potiče kreativnost svojih učenika (76%) te uvodi nove metode rada u svoju nastavu (78%). Spontanom i fleksibilnom osobom se procjenjuje 68% ispitanika, a 80% za sebe smatra da su vrlo znatizeljni. Skloni preispitivanju i mijenjanju sebe je 88% ispitanika. Može se zaključiti da su učitelji edukacijski rehabilitatori obuhvaćeni ovim istraživanjem vrlo kreativni. Područje u kojima je kreativnost moguće još više poticati su praćenje učinaka metoda poučavanja na uspjeh učenika provođenjem malih akcijskih istraživanja što bi doprinijelo uvođenju novih, učinkovitijih metoda a samim time i većoj kreativnosti učitelja, učenika i nastave u cjelini.

Kontakt: dinka.zulic1@gmail.com

JAVNE POLITIKE I PROFESIONALNI IDENTITET EDUKACIJSKIH REHABILITATORA

Andrea Fajdetić

Paradigma i diskurs edukacijske rehabilitacije usmjereni su na unapređenje i razvoj društva s ciljem uključivanja osoba s invaliditetom i djece i učenika s teškoćama. Obrazovanje je moćno sredstvo kojim se ostvaruju društvene promjene s ciljem osiguravanja jednakih prilika i uključivanja različitih marginaliziranih skupina (mladih, nezaposlenih, isključenih i starijih). Osiguranje preduvjeta za profesionalni razvoj kvalificiranih dionika uključenih u neposredan rad i podršku učenicima s teškoćama, teškoćama u razvoju i učenicima drugih ranjivih skupina, prioritet su i preduvjet osiguranja kvalitetnog, uključivo obrazovanja pod jednakim uvjetima. Profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora mijenja se te na njega nedvojbeno utječe i reformski razvojni smjer Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. (NRSRH 2030., NN 13/2021) iz kojega proizlaze jasno definirani razvojni smjer javnih politika, strateških ciljevi i prioritetna područja. Drugim riječima, na profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora snažno utječu javne politike. Ipak, koju odgovornost preuzimaju edukacijski rehabilitatori kada su u pitanju javne politike i profesionalni identitet? Bez uključivanje edukacijsko rehabilitacijskih praktičara koji implementiraju i evaluiraju okvir kreiran javnim politikama, ostvarivanje ciljeva aktivnosti reformskog razvojnog smjera „Održivo gospodarstvo i društvo“; strateški ciljevi „Obrazovani i zaposleni ljudi“ te smjeru pridružena prioritetna područja javnih politika: unapređenje visokog obrazovanja te perspektivno i usklađeno tržište rada (NRSRH 2030), teško je ostvarivo.

Javne politike visokog obrazovanja te mogućnost odabira stjecanja kvalifikacije edukacijskog rehabilitatora u različitim, jednako kvalitetnim ustanovama visokog obrazovanja temeljni preduvjet razvoja održivog nacionalnog sustava visokog obrazovanja ovog stručnjaka. Profesionalni identitet struke oslanja se, između ostalog, na prioritete u području politika visokog obrazovanja, koja su strateški usmjerena prema razvoju sustava i

internacionalizaciji sa suvremenim europskim trendovima i relevantnosti u odnosu na tržište rada i društvo. Izazovi vezani uz razvoj profesionalnog identiteta proizlaze iz trenutnih istraživačkih interesa istraživača predvodnika grane inkluzivne edukacije i rehabilitacije polja edukacijsko rehabilitacije znanosti. Jednako tako, profesionalni identitet struke neupitno se oslanja na (ne)mogućnosti znanstveno-istraživačkih resursa i kapaciteta u RH, istraživačku infrastrukturu u znanstvenom polju te rezultate istraživačko-razvojnih projekata. Nadalje, u edukacijskoj rehabilitaciji prepoznaje se i potreba snažnijeg povezivanja ključnih aktera triju strana trokuta znanja: istraživanje, visoko obrazovanje te poduzetništvo stručnjaka edukacijskih rehabilitatora. Upravo međusobnom interakcijom može se pridonijeti razvoju profesionalne mreže izvrsnosti (pa time i profesionalnog identiteta) s ciljem rješavanja ključnih društvenih i socijalnih problema osoba s invaliditetom, djece s razvojnim teškoćama te njihovih roditelja. Posebno se uočava da su nužne izmjene sveučilišnih programa s ciljem razvoja kompetencija u edukacijsko-rehabilitacijskom poduzetništvu.

Profesionalni identitet usko je vezan i uz politike visokog obrazovanja koje bi trebalo osigurati i adekvatnu razinu znanstvene utemeljenosti svih stručnih podpodručja profesionalnog djelovanja edukacijskih rehabilitatora, a time i željeni karijerni put u skladu s tržištem rada, sklonostima i sposobnostima. Profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora povezan je i s formalnim sustavom obrazovanja nastavnčkih fakulteta, te politikom razvoja ljudskih potencijala kroz mogućnosti usavršavanja nastavnog osoblja, u svrhu prilagodbe visokim zahtjeve reforme sustava obrazovanja.

Jedan od izazova sa kojima se susreće edukacijsko rehabilitacijska struka jesu implikacije koje proizlaze iz strateških uporišta u području obrazovnih politika radi povećanja udjela odraslog stanovništva u procesima cjeloživotnog učenja. Za naglasiti jest da nacionalna strategija definirala prioritete kroz naglasak poboljšanja kvalitete i relevantnosti program za obrazovanje odraslih. Profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora povezan je s izmjenama u sustavu obrazovanja te osiguranjem podrške na otvorenom

tržištu rada zapošljavanjem djelatnika s djelomičnom kvalifikacijom, a koja zapravo ulaze u područje djelovanja reguliranog zanimanja edukacijskog rehabilitatora. Prema NRSRH 2030, predviđeno je da će se u RH razvijati cjelovita potpora djeci i učenicima u učenju, osobito djeci i učenicima s teškoćama i darovitima, djeci i učenicima pripadnicima nacionalnih manjina te djeci i učenicima koji pripadaju rizičnim skupinama. Otvoreno pitanje profesionalnog identiteta jest i mogućnosti zapošljavanja u obrazovanju tj. sukreiranje politika koje bi omogućile prepoznatljivost edukacijskih rehabilitatora kao stručnjaka za inkluzivno obrazovanje te sistematizaciju novih radnih mjesta s ciljem osiguranja kvalificirane, kvalitetne i potrebama primjerene podrške učenicima u redovitim inkluzivnim školama.

Ovim radom razmatrat će se problematika vezana uz profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora kao implikacija dosadašnjih javnih politika te aktualnih javnih politika utemeljenih Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. Razmatrat će se mogućnosti učvršćivanja profesionalnog identiteta edukacijsko rehabilitacijskih stručnjaka aktivnom implementacijom javnih politika te evaluacijom istih. Konstruktivno će se promišljati o nužnim promjenama vezanim uz stjecanje kompetencija tijekom formalnog visoko obrazovanje, dostupnost i mogućnost odabira sveučilišnih preddiplomskog studija Rehabilitacije i diplomskog studija Edukacijske rehabilitacije na različitim Sveučilištima RH, te drugih oblika specijalističkog/stručnog usavršavanja i cjeloživotnog učenja. Konstruktivno će se promišljati o krizi profesionalnog identiteta, posebice kroz prizmu razvoja novih oblika profesionalne podrške u RH koji ulaze u područje rada i djelovanja regulirane profesije edukacijskog rehabilitatora. Razmatrati će se nužnosti žurnih promjena javnih politika u dijelu zapošljavanja edukacijskih rehabilitatora kako bi se (p)održao profesionalni identitet edukacijskih rehabilitatora te osigurala podrška primjerena stvarnim (i razumnim) potrebama inkluzivnog društva i zajednice.

Kontakt: andrea.fajdetic@gmail.com

„MOBILNI STRUČNI TIMOVI – PODRŠKA OSTVARENJU PRAVA DJECE I MLADIH S TEŠKOĆAMA NA INTEGRACIJU U DRUŠTVO“-PRIKAZ PROVEDBE PROJEKTA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

dr.sc. Đurđica Ivančić¹, mr.sc. Đana Baftiri²

¹Centar inkluzivne potpore IDEM, Zagreb, Republika Hrvatska

²Srednja škola – Centar za odgoj i obrazovanje Zagreb, Republika Hrvatska

Prema podacima Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.-2020.), djeca s teškoćama u najvećem su riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Prema nekim podacima 5,61% ukupnog broja učenika još uvijek ne koriste adekvatnu podršku obrazovanju u skladu s individualnim potrebama.

U okviru javnog poziva „Razvoj i širenje mreže socijalnih usluga koje pružaju udruge“ za razdoblje od 2020. do 2023. godine Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike pokrenut je projekt „Mobilni stručni timovi – podrška ostvarenju prava djece i mladih s teškoćama na integraciju u društvo“ kojem je nositelj Centar inkluzivne potpore IDEM, a partneri su Učilište za obrazovanje odraslih IDEM i Srednja škola-Centar za odgoj i obrazovanje.

Programom koji traje od 2021. do 2023. će se osigurati stručna i savjetodavna potpora te ojačati resursi u 6 osnovnih i 4 srednje škole u Gradu Zagrebu. Svrha programa odnosi se na:

- jačanje inkluzivnog obrazovanja putem uspostave i proširivanja sustava stručne potpore u lokalnoj sredini prema inkluzivnom modelu rada MST-a
- podizanje kompetencija nastavnika za rad s učenicima s teškoćama
- povećanje informiranosti i razine znanja o utjecaju neposredne okoline učenika s teškoćama na njihovo obrazovanje
- pružanje podrške roditeljima učenika s teškoćama u razvoju.

Očekivani rezultati projekta odnose se na:

- stvaranje inkluzivnog ozračja
- povećane kompetencije škole za inkluzivno uključivanje
- povećane kompetencije roditelja za aktivno partnerstvo u inkluzivnoj školi
- povećanu uspješnost učenika u učenju i socijalizaciji.

U radu će biti prikazana iskustva u provedbi projekta i primjeri dobre prakse pri jačanju podrške članova Mobilnog stručnog tima u osnovnim i srednjim školama. Nadamo se da će ovaj inkluzivni model rada MST-a doprinijeti premošćivanju perioda u kojem još nisu stvoreni uvjeti za osnivanje Centara potpore.

Kontakt: durdica.ivancic@gmail.com

dana.baftiri@skole.hr

SAVJETODAVNA, PSIHOSOCIJALNA I EDUKATIVNA PODRŠKA STRUČNIM SURADNICIMA Projekt „PR(A)VO LICE MNOŽINE“ – UDRUGA KUMULUS

Andrea Fajdetić, Lucija Sabolić, Majda Fajdetić

Prema modelu procesa doživljavanja stresa procjena i tumačenje događaja koji se dogodio ovisi kako osoba doživljava stres te ima li stresne reakcije. Isti događaj različiti ljudi procjenjuju kao više ili manje stresan. Reakcije na stres, traumu i krizu ovise o procjeni pojedinca i nizu drugih čimbenika (priroda događaja, ranije iskustvo, postojanje socijalne podrške npr. članova obitelji, fizičko/mentalno/emocionalne zdravlje ili prisutnost psihičkih bolesti, dob i kulturalne značajke). U izvanrednim okolnostima epidemije/pandemije te prirodnih katastrofa, stručni suradnici u školama pružaju podršku najranjivijim skupinama učenika te njihovim roditeljima a nerijetko i drugim kolegama učiteljima, nastavnicima ili odgajateljima.

Udruga Kumulus razvija programska područja i aktivnosti rada s korisnicima te osnaživanja i usavršavanje stručnjaka te jačanje kapaciteta: zaštitu i unapređivanje mentalnog zdravlja, prevencija neprihvatljivih ponašanja, podrška u razvoju kompetencija, pedagoško savjetovanje, psihosocijalnu i edukacijsko rehabilitacijsku pomoć i podršku.

Interdisciplinarni i multidisciplinarni tim stručnjaka Udruge Kumulus osim projektnih aktivnosti pruža podršku iz područja odgoja i obrazovanja, edukacijske rehabilitacije i zdravstva, provodi programe i aktivnosti sa svrhom osnaživanja, unapređivanja kvalitete rada i jačanja otpornosti za rad u zahtjevnim uvjetima, često usamljenih i malobrojnih stručnjaka-profesionalaca koji rade s djecom/učenicima u odgojno-obrazovnim ustanovama,

Projekt "PR(A)VO LICE MNOŽINE" traje 18 mjeseci, te ga provodi Udruga Kumulus sufinanciranje Europskog socijalnog fonda uz podršku Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske te Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Projekt slijedi dva temeljna područja Operativnog programa

Učinkoviti ljudski potencijali: obrazovanje i cjeloživotno učenje čime pridonosi osnaživanju pojedinaca i skupina u kontekstu prilagodbe na krizna stanja i djelovanje tijekom i nakon epidemije/pandemije bolesti COVID-19, te prirodne katastrofe. Korisnici projektnih aktivnosti su stručni suradnici osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova iz Zagrebačke, Krapinsko-zagorske, Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije te Grada Zagreba. Planirane aktivnosti s korisnicima u 5 županija su pružanje savjetodavne podrške te edukativne i psihološke pomoći. Specifični ciljevi projekta usmjereni su na jačanje kapaciteta OCD-a te pružanje savjetodavne, edukativne i psihosocijalne podrške i pomoći stručnim suradnicima.

Ovo izlaganje ima za cilj osigurati vidljivost primjera dobre prakse kroz osiguranje podrške stručnim suradnicima u sustavu odgoja i obrazovanja osmišljavanjem projekta čiji je nositelj organizacija civilnog društva tj. prezentaciji projekta P(R)AVO LICE MNOŽINE.

Kontakt: andrea.fajdetic@gmail.com

EDUKACIJSKI REHABILITATORI I RODITELJI – PARTNERI U RANOJ INTERVENCIJI, ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Blaženka Maltar

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

Roditeljstvo je najzahtjevnija i najneizvjesnija uloga u životu. Biti roditelj djeteta s teškoćama u razvoju iziskuje neizmjernu hrabrost, strpljivost, mudrost i veliku ljubav.

Jedna od najbitnijih odrednica kvalitetnog partnerstva edukacijskog rehabilitatora i roditelja djece s teškoćama u razvoju je dobra suradnja jer pospješuje odgoj i obrazovanje te ima pozitivan utjecaj na ponašanje djeteta kao i na njegov školski uspjeh.

Dobra i uspješna suradnja omogućava kontinuirano praćenje rada i razvoja djeteta u ranoj razvojnoj dobi te predškolskom i školskom periodu, ukazivanje na propuste i poticanje normalnog tijeka razvoja. Za kvalitetnu suradnju potrebna je aktivna, pozitivna, dvosmjerna i prilagodljiva komunikacija te povjerenje i međusobno poštovanje koje ona kao učinkovita izgrađuje.

Stručnjaci preporučuju uspostavljanje dobre suradnje i učinkovitu komunikaciju s roditeljima odmah kod uključivanja njihovog djeteta u programe rane intervencije ili kod polaska u školu.

Suradnja se ostvaruje putem roditeljskih sastanaka, individualnih razgovora i pisanih poruka. Na roditeljskim sastancima se raspravlja o pitanjima od interesa za sve roditelje, dok pisanim porukama prenosimo formalne obavijesti, pozive roditeljima, edukativne materijale i drugo. Individualni razgovori najprimjereniji su za rješavanje osobnijih pitanja i problema koji su vidljivi u ponašanju i učenju djeteta. Roditelji nikada ne bi trebali biti samo pasivni primatelji informacija već ih stručnjaci trebaju poticati na aktivno sudjelovanje u provođenju programa rane intervencije i životu i radu vrtića ili škole. Potrebno ih je uključivati u rješavanje nastalih problema i, ako je potrebno, dogovaranje strategija podrške.

Jedan od izvora sukoba između edukacijskog rehabilitatora i roditelja je činjenica da te dvije strane percipiraju istu stvar različito, da vide dijete u različitim okolnostima te da roditelji imaju dojam da ih se ne sluša. Tijekom suradnje s roditeljima edukacijski rehabilitator uvijek treba naglašavati jake strane djeteta te pohvaliti njegov trud i napredak.

Tijekom komunikacije edukacijski rehabilitatori trebaju upotrebljavati JA poruke, otvoriti se roditelju i poslati poruku povjerenja jer je svim roditeljima, a naročito roditeljima djece s teškoćama u razvoju, bitno da svoje dijete povjere osobi kojoj vjeruju. Stručne kompetencije i komunikacijske vještine kojima se respektira dionike u komunikaciji temelj su učinkovitosti u radu.

Kontakt: blazenka.maltar@skole.hr

UPOTREBA JEDNOSTAVNIH KOMUNIKATORA U EDUKACIJSKO- REHABILITACIJSKOM RADU

Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Podružnica Slobodština, Zagreb, Republika Hrvatska

U posljednje vrijeme primijećen je porast broja djeca uključene u program stručne podrške u obitelji koja imaju složene komunikacijske potrebe. Ta djeca ne mogu uobičajenim načinima komunikacije izraziti svoje potrebe, izostaje povezivanje s okolinom, razvijaju se pasivni obrasci ponašanja, izostaje interaktivnost, a kao posljedica se javlja ograničen razvoj djeteta. Sve to ukazuje kako je komunikacija složen proces te ako se djetetu pravovremeno ne omogući funkcionalna komunikacija mogu se pojaviti nepoželjna ponašanja i ograničena integracija u društvo. Djeca i osobe s nekim oblikom teškoća u komunikaciji trebaju intervenciju potpomognute komunikacije kako bi na uspješan način komunicirala s okolinom. Potpomognuta komunikacija podrazumijeva sve metode koje zamjenjuju ili potpomažu uobičajene metode komunikacije kada su one narušene ili kada ne odgovaraju potrebama pojedinca. Cilj ovog rada je prikazati upotrebu potpomognute komunikacije, jednostavnih komunikatora BigMack, iTalk2 i Big Point u neposrednom edukacijsko-rehabilitacijskom radu. Ovi uređaji pripadaju srednje tehnološkim komunikacijskim sredstvima koji omogućuju djeci s teškoćama u razvoju početnu komunikaciju na prikladan i učinkovit način. Komunikatori su jednostavni za upotrebu te se koriste za poticanje komunikacije, zahtijevanja, izražavanja želja i potreba te kao podrška u svakodnevnim aktivnostima. Iskustva stečena u neposrednom edukacijsko-rehabilitacijskom radu pokazala su da implementacija jednostavnih komunikatora omogućuje djeci s teškoćama bolje razumijevanje komunikacije, razumijevanje uzročno posljedičnih odnosa, pospješuje aktivnu ulogu pojedinca u komunikaciji te potiče jezično razumijevanje. U implementaciji važna je multidisciplinarna suradnja stručnjaka i obitelji kako bi dijete moglo ostvariti uspješne komunikacijske interakcije s više osoba u više različitih okruženja. Istraživanja pokazuju kako implementacija potpomognute komunikacije

pozitivno djeluje na jezično-govorni razvoj, smanjuje frustraciju i poboljšava kvalitetu života djeteta i njegove obitelji.

Kontakt: tea.civrag@gmail.com

MOTIVACIJSKE IGRE U NASTAVI

Dijana Toljanić, Ana Marinić

Osnovna škola Podmurvice, Rijeka, Republika Hrvatska

Učitelji su svakodnevno suočeni s izazovima kako učenike motivirati za učenje i vlastiti napredak. Suočeni s stvarnošću u kojoj učenicima sve više manjka želje, interesa i koncentracije za rad, stvaranje poticajnog okruženja postaje imperativ i put do uspjeha u obrazovanju. Cilj svakog uspješnog obrazovnog sustava je, osim osposobljavanja, zadovoljstvo učenika. Jedan od mogućih načina kako to postići je uvođenje primijenjenih oblika motivacijskih igara ili elemenata igre u nastavu s ciljem povećanja motivacije, aktivnosti i same koncentracije. Igra je okruženje u kojem se učenici osjećaju dobro pa je ispravno pretpostaviti da se i pojedini ishodi učenja mogu ostvariti kroz igru. To je moguće tako da se u potpunosti ili djelom primjenjuju elementi igre u nastavnom okruženju. Igra je učinkovito sredstvo za borbu protiv nedostatka angažmana, interesa i dosade. Koncept rada prema načelima igre i/ili u skladu s igrom učenicima donosi priliku za usvajanje novih znanja i vještina, mogućnost međusobnog natjecanja i dokazivanja te podrazumijeva i poticanje poželjnih oblika razmišljanja i ponašanja. Igra je pritom sredstvo s ciljem usvajanja znanja, učenja vještina i primjenu naučenih strategija. Uvođenjem elemenata igre i zabave kod učenika povećava osjećaj zadovoljstva, a zadovoljniji učenik lakše ostvaruje ishode. Preko igre kreiraju se situacije u kojima učenici trebaju razmišljati, samostalno donositi odluke, surađivati s drugima, a sve s ciljem rješavanja zadanog problema i istraživanja zadane teme. Riječ je o korištenju opće poznatih motivacijskih igara u nastavi, na osmišljavanju igara namijenjenih učenju točno određenih sadržaja ili razvijanju određenih vještina te na uporabu edukativnih didaktičkih igara. Igra, korištena u poučavanju i učenju treba biti u funkciji ostvarivanja odgojno-obrazovnog ishoda i kao takva uključiti aktivni angažman, operativnost i kreativnost učenika te povezati ključne informacije. Igra može pomoći u uključivanju manje motiviranih učenika te unijeti elemente zabave u nastavu, doprinosi boljoj klimi u razredu, a sadržaji koje učenik nauči kroz

igru, ostaju u njegovom dugoročnom pamćenju. Metoda učenja kroz igru je učinkovita jer djeca misleći da se igraju - uče. Primjeri najčešće korištenih igara u nastavi su mozgalice, zagonetke, vješala, asocijacije, na slovo, sakrivene riječi, kalodont, lanac riječi, riječ po riječ rečenica, rečenica po rečenica priča, sakrivene životinje, palindromi, anagrami, tri riječi cijela priča, igre riječima bez razmaka, matematičke licitacije, kvizovi i slično.

Kontakt: dijana.toljanic@skole.hr

CJELOVITI PRISTUP PODRŠCI OBITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU – PRIMJER DOBRE PRAKSE SPECIJALNE BOLNICE ROVINJ

**Dina Dežmar, Mladen Jašić, Darko Kraguljac, Ivana Frančula Modrčin,
Ines Pučić, Danijela Prekupec, Mateo Šturman, Milić Mihajlović,
Barbara Peruško, Danijela Križman Puhar, Angiada Prskalo, Ivana Šarić,
Renata Peharec, Marinko Rade**

Specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno, Republika Hrvatska

Još 2019. godine entuzijastični tim različitih stručnjaka iz Rijeke i Istre krenuo je s razvojem ideje o osnivanju Tima za ranu intervenciju za djecu s neurorizicima, razvojnim teškoćama i teškoćama u razvoju pri Specijalnoj bolnici Rovinj. Unatoč brojnim izazovima Tim hrabro kroči naprijed. U vremenu kada se mnoge stvari čine nemogućima (početak pandemije) ujedinjeni u misiji da uspiju, izvanredno vodstvo Specijalne bolnice Rovinj osigurava sredstva Istarske županije te brojne donacije i projekte koji, u kolovožu 2020. godine, omogućuju početak rada pedijatra, logopeda, psihologa, edukacijskog rehabilitatora i radnog terapeuta. Uz već zaposlenog specijalistu fizikalne medicine i rehabilitacije te funkcionalnim spajanjem Specijalne bolnice Rovinj s Dječjom bolnicom Srebrnjak osigurana je i klinička podrška neuropedijatara.

Prvi puta u Istri mali pacijenti i njihove obitelji imaju osiguranu sveobuhvatnu ranu podršku u svojoj županiji. Prema podacima UNICEF-a iz 2020. godine, u Hrvatskoj je različitim programima rane intervencije bilo obuhvaćeno tek 12,1% djece (...). Ne čudi zato kako, u vrlo kratko vrijeme, broj pacijenta značajno raste. Brojke opravdavaju potrebu za stalnim zapošljavanjem stručnjaka te se nešto više od godinu dana od početka rada, odobrenjem Ministarstva zdravstva, zapošljavaju logoped, psiholog, edukacijski rehabilitator i radni terapeut.

Vođeni smjernicama zlatnog standarda suvremenog pristupa ranoj intervenciji – transdisciplinarnoj timskoj suradnji – stručnjaci Tima uvode potpuno nov sustav pružanja podrške obiteljima djece s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju gdje se već od samog probira, dijagnostike, a kasnije i

terapije, isprepliću profesionalne uloge različitih stručnjaka. Zajednička ambulanta pedijatra i edukacijskog rehabilitatora zasigurno je novina u Hrvatskoj, a moguće i šire. Učinkovita komunikacija, interakcija i suradnja među članovima Tima doprinosi holističkoj razvojnoj slici djeteta što daje mogućnost pružanja podrške prema jedinstvenim potrebama pojedinog djeteta i obitelji.

Treća faza razvoja, planirana za 2022. godinu odnosi se na otvaranje Odjela dječje rehabilitacije koji ne samo da pridonosi boljoj kvaliteti usluga nego održivosti i mogućnosti dugogodišnjeg praćenja i pružanja terapijskih usluga pacijentima u njihovoj lokalnoj zajednici. Prvi puta ujedinjuju se svi istarski gradonačelnici te jednoglasno prihvaćaju prijedlog sufinanciranja obnove zgrade koja će postati Odjel za dječju rehabilitaciju Specijalne bolnice Rovinj.

Kontakt: dina.dezmar@gmail.com

ANALIZA MOGUĆNOSTI OSTVARENJA PRAVA NA RAD I PRAVA NA PLAĆU OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U ORGANIZIRANOM STANOVANJU

Marija Alfirev¹, Mateja Krišto Bašić¹, Jelena Kenđel Čular²

¹Centar za socijalnu inkluziju Šibenik, Republika Hrvatska

²Centar za socijalnu skrb Šibenik, Republika Hrvatska

U ovom radu analiziramo na koji se način i u kojoj mjeri poštuju temeljna ljudska i građanska prava i prava osoba s invaliditetom u kontekstu ostvarenja mogućnosti prava na rad, prava na plaću, prava na raspolaganje vlastitom imovinom osoba s intelektualnim teškoćama koje su ujedno i korisnici socijalne usluge organiziranog stanovanja. Nadalje donosimo i viđenje tog prava iz pozicije osoba koje koriste uslugu OS u Centru za socijalnu inkluziju Šibenik.

Polazeći od Ustavne odredbe da svatko ima pravo na rad i slobodu rada, da svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život proizlazi nepobitno pravo koje se ne smije uskratiti niti osobama koje koriste pravo na socijalnu uslugu OS. Nadalje Ustavnim odredbama je uređeno da posebnu skrb država posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom obvezuje države potpisnice da priznaju pravo na rad osobama s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugima; ovo uključuje pravo na mogućnost zarađivanja za život od rada, slobodno odabranog ili prihvaćenog na tržištu rada i u radnom okruženju koje je otvoreno, uključujuće i dostupno osobama s invaliditetom, te da će raditi na promicanju mogućnosti zapošljavanja na tržištu rada, kao i pružanja pomoći u pronalaženju, dobivanju, zadržavanju posla i povratku na posao, te promicanju stjecanja radnog iskustva osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada.

Preporuka je Odbora da država stranka pripremi i provede akcijski plan za povećanje stope zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada. Pritom je nužno analizirati i korigirati prepreke zapošljavanju osoba s

invaliditetom. Također, nužno je regulirati i nadzirati razumnu prilagodbu radnog mjesta što uključuje zapošljavanje uz podršku.

Nadalje, Zakon o socijalnoj skrbi definira organizirano stanovanje kao socijalnu usluga kojom se osigurava stanovanje u stambenoj jedinici uz stalnu ili povremenu stručnu i drugu pomoć i potporu u osiguravanju osnovnih životnih potreba te socijalnih, radnih, kulturnih, obrazovnih, rekreacijskih i drugih potreba radi uspostavljanja i održavanja njihovih socijalnih uloga, izjednačavanja njihovih mogućnosti, poboljšanja kvalitete života, poticanja aktivnog i samostalnog življenja te socijalnog uključivanja, ovisno o potrebama korisnika.

Istovremeno, isti zakon propisuje da je korisnik dužan u plaćanju cijene usluge sudjelovati svojim prihodima i imovinom i da se korisniku prava na uslugu OS visina novčanog iznosa kojim plaća cijenu usluge umanjuje za iznos naknade za osobne potrebe korisnika.

Ova analiza pokazala je da je nužno korigirati pojedine odredbe Zakona o socijalnoj skrbi kako bi se povećao broj zaposlenih OSI i kako bi se ostvarili preduvjeti za neovisan život u zajednici.

Kontakt: marija-alfirev@inkluzija-sibenik.hr

UKLJUČENOST U ZAJEDNICU OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA KOJE KORISTE USLUGU ORGANIZIRANOG STANOVANJA

Martina Zelić, Martina Pavić, Blaženka Filić-Vulin

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Dislocirana jedinica organizirano stanovanje, Zagreb,
Republika Hrvatska

Cilj: Iako deinstitucionalizacija uglavnom pridonosi većoj uključenosti u zajednicu, život u zajednici ne mora nužno značiti i veću uključenost osoba s intelektualnim teškoćama (IT) u životu zajednice. Suvremena istraživanja potvrđuju povezanost uključenosti u zajednicu s određenim individualnim čimbenicima, ali i karakteristikama službi podrške, što uključuje veličinu stambenih jedinica u kojima žive osobe s IT kao i kvalitetu podrške koja se pruža unutar izvaninstitucijskih usluga. Uključenost u aktivnosti u zajednici bitan je prediktor kvalitete življenja te s vremenom postaje jedan od primarnih ciljeva socijalnih politika i praksi utemeljenih na suvremenim vrijednostima socijalne inkluzije i ravnopravnosti. U tom kontekstu osobito je zanimljivo u kojoj mjeri nove usluge koje se razvijaju uslijed procesa deinstitucionalizacije mogu odgovoriti na prethodno spomenute izazove.

U skladu s navedenim, cilj ovog rada bio je ispitati uključenost u zajednicu osoba s IT koje koriste izvaninstitucijsku uslugu organiziranog stanovanja.

Metode: U istraživanje su uključene osobe s IT (N=56) koje koriste uslugu organiziranog stanovanja u Centru za rehabilitaciju Zagreb. S ciljem procjene razine uključenosti u zajednicu osoba s IT koje koriste uslugu organiziranog stanovanja, korišten je posebno pripremljen upitnik „Uključenost u zajednicu“.

Rezultati: Rezultati potvrđuju kako osobe s IT koje koriste uslugu organiziranog stanovanja u značajnoj mjeri koriste uobičajene zdravstvene i druge usluge u zajednici, pri čemu izražavaju zadovoljstvo sudjelovanjem. S druge strane, vrlo je niska razina uključenosti osoba s IT u aktivnosti koje doprinose zajednici, kao što su primjerice humanitarni rad i volontiranje. Nadalje, bez obzira na sudjelovanje u različitim aktivnostima u zajednici, utvrđeno je da se druge osobe u zajednici pri tome vrlo rijetko obraćaju osobama s IT. Aktivnosti u zajednici u kojima najčešće sudjeluju osobe s IT

su odlazak u kafić i trgovinu dok osobe s IT najmanje sudjeluju u aktivnostima kao što su odlazak u kazalište, na koncert, u teretanu ili druge programe tjelovježbe namijenjene svim ljudima.

Zaključak: Iako rezultati upućuju na zadovoljavajuću razinu uključenosti osoba s IT koje koriste usluge organiziranog stanovanja u različite aktivnosti u zajednici, uočen je nešto niži stupanj angažmana samih osoba s IT. Osobe s IT u puno su većoj mjeri uključene u aktivnosti u zajednici koje su pasivne prirode pri čemu se rjeđe ostvaruje aktivna komunikacija s drugim osobama u zajednici. U aktivnostima u zajednici osobe s IT najčešće sudjeluju uz podršku osoblja i drugih osoba s IT, dok je podrška osoba iz prirodnog kruga podrške vrlo malo zastupljena. Uključenost osoba s IT u različite aktivnosti u zajednici svakako ohrabruje, no s druge strane niža razina aktivnog sudjelovanja samih osoba s IT, nedovoljno razvijeni prirodni krug podrške kao i niska razina interakcije s drugim osobama u zajednici predstavljaju značajan izazov službama podrške u usluzi organiziranog stanovanja.

Kontakt: martina.zelic@gmail.com

MOGUĆNOST SURADNJE KROZ EU PROJEKT

Anica Kerep, Tanja Šeparović

Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonačić“, Split, Republika Hrvatska

Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonačić, Split ustanova je koja pruža socijalne usluge djeci s teškoćama u razvoju kao i odraslim osobama s intelektualnim teškoćama i poremećajima iz spektra autizma. Centar skrbi o 650 korisnika od kojih je 189 odraslih osoba s intelektualnim teškoćama pri Odjelu za pružanje socijalnih usluga osobama s intelektualnim oštećenjima–Firule.

Vođeni misijom Centra: *Pružanje podrške osobama sa intelektualnim teškoćama, kvalitetno življenje kroz aktivno uključivanje u društvo u skladu s njihovim potrebama, interesima i sposobnostima*, nastao je projekt „Za bolji život–povećanje kvalitete života osoba s intelektualnim teškoćama kroz socijalnu uključenost“ sufinanciran iz Europskog socijalnog fonda. Započeo je 27.04.2021. Projektni partner je Institut perspektiva ekonomije Mediterana.

Na temelju iskustva edukacijskih rehabilitatorica u radu s odraslim osobama s intelektualnim teškoćama i njihovim obiteljima, proučavanja stručne literature i rezultata istraživanja uočene su potrebe i postavljeni ciljevi projekta:

- Povećati kvalitetu života uključivanjem osoba s intelektualnim teškoćama u lokalnu zajednicu te sadržajnije provoditi slobodno vrijeme.
- Informirati o mogućnostima i pružati podršku roditeljima/skrbnicima pri uključivanju u zajednicu te omogućiti bolju ravnotežu poslovnog i obiteljskog života.
- Osnajiti stručnjake koji rade s odraslim osobama s intelektualnim teškoćama u svrhu razvoja usluga.
- Osvijestiti i senzibilizirati širu javnost o važnosti inkluzije u društvo širenjem i unapređenjem kvalitete socijalnih usluga u zajednici.

Planirani ciljevi ostvaruju se multidisciplinarnim pristupom kroz projektne aktivnosti:

- Poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu – izvršitelji: edukacijske rehabilitatorice, radna terapeutkinja, vanjski suradnici Suvremenog učilišta u Splitu: pedikerka, frizerka i kuhar
- Vikend programi – izvršitelji: edukacijski rehabilitatori
- Sportsko – rekreativne aktivnosti–izvršitelji: kineziologinja
- Podrška pri ostvarivanju prava–izvršitelji: medicinska sestra, socijalna radnica
- Hortikulturalne aktivnosti – izvršitelji: radna instruktorka za hortikulturu
- Kreativne radionice međugeneracijske suradnje – izvršitelji: radna instruktorka
- Studijska putovanja–izvršitelji: edukacijska rehabilitatorica, medicinska sestra, radni instruktor, djelatnici srodnih ustanova, vanjska suradnica - redovita profesorica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta
- Edukacija stručnjaka–izvršitelji: djelatnici Klinike za psihijatriju Sv. Ivan, Zagreb
- Radionice za roditelje–izvršitelji: socijalna radnica, psihologica, vanjska suradnica – psihijatrica pri KBC-u Split
- Javna kampanja, konferencije–izvršitelji: ravnateljica, psihologica, edukacijske rehabilitatorice, vanjski suradnici na projektu, odrasle osobe s intelektualnim teškoćama, predstavnici srodnih ustanova, predstavnici Grada i Splitsko-dalmatinske županije.

Suradnjom različitih stručnjaka, povećala se kvaliteta života i socijalna uključenost ciljnih skupina i izvršitelja projekta. Projekt završava 27.04.2022.

Kontakt: anicakerep@gmail.com

tanja.separovic1@gmail.com

STVARANJE INKLUZIVNIH PUTEVA – DANAS U ŠKOLI, SUTRA GDJE?

Luka Femec, Radmila Popović

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica, Republika Hrvatska

Cilj ovog rada je dobiti uvid u osobni i profesionalni razvitak bivših učenika COOR Podravsko sunce koji su završili osam razreda osnovne škole po posebnom programu uz individualizirane postupke te nastavili srednjoškolsko obrazovanje za pomoćna zanimanja. Isto tako, kroz diseminaciju Erasmus+ projekta „Creating pathways for inclusion“ želi se ukazati na važnost promocije inkluzivnih aktivnosti, prilagodbe i podrške važne za što aktivnije uključivanje posebice učenika s većim teškoćama u produktivan život lokalne zajednice.

Prema podacima Centra, tijekom deset godina školovanje je završilo 64 učenika koji su svoje obrazovanje nastavili u programima za pomoćnog kuhara i slastičara, pomoćnog cvjećara, pomoćnog soboslikara i ličioća, pomoćnog autolimara, pomoćnog stolara, pomoćnog bravara.

Za potrebe ovog istraživanja (koje su osmislili i proveli Luka Femec, Radmila Popović i Nela Bogadi), izrađen je anketni upitnik koji sadrži pitanja usmjerena na dobivanje konkretnih podataka i pokazatelja trenutne životne situacije bivših učenika COOR-a Podravsko sunce, njihovu zaposlenost i obiteljski status. Budući da živimo u vremenu kada se iznimno potiče zapošljavanje osoba s invaliditetom, kada dugi niz godina imamo kvotni sustav zapošljavanja, važno je znati koja je perspektiva učenika s većim teškoćama te njihovo životno funkcioniranje i društveno pozicioniranje kao jedno od temelja inkluzije. Nažalost, unatoč pozitivnim društvenim promjenama i konkretnim financijskim poticajima, učenici s većim teškoćama i dalje su jako ranjiva i marginalizirana skupina stanovništva čije radne vrijednosti i potencijal ostaju neprepoznati, a otvoreno tržište rada „zatvara“ svoja vrata te rijetki pojedinci samostalno uspijevaju pronaći svoja radna mjesta, ugovore na neodređeno i riješenu egzistencijalnu sigurnost.

Kako bi se promovirale vrijednosti učenika s teškoćama i utjecalo na stavove društva opće populacije, zajedno s tri partnerske škole iz Poljske i Španjolske kreiran je projekt „Creating pathways for inclusion“. U sklopu projekta predviđene su tri mobilnosti učitelja s ciljem jačanja kompetencija, razmjene dobre prakse te stjecanja iskustva u radu i pripremi starijih učenika za kasniji život u zajednici. Isto tako, predviđena je i mobilnost hrvatskih učenika u Španjolsku, tijekom koje će učenici steći nova životna iskustva, prijateljstva te dobiti uvid u školovanje, mogućnosti radne obuke i zapošljavanja u drugoj zemlji. Odobreni projekt traje dvije godine te se provode brojne dodatne aktivnosti u školi i lokalnoj zajednici, kao što su posjete javnim i kulturnim ustanovama, ugostiteljskim objektima, suradnja s redovnim osnovnim školama i lokalnom vlasti. Neposrednom prisutnošću mladih s invaliditetom u svakodnevnom životu i medijima te konkretnim prijedlozima za poboljšanje dostupnosti i pružanju moguće podrške u ravnopravnom korištenju javnih usluga želi se doprinijeti pozitivnim inkluzivnim promjenama u lokalnoj zajednici.

kontakt: lfemec@gmail.com

SPORTSKE AKTIVNOSTI ZA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU KROZ ERASMUS+ PROJEKT „BRINGING SPORT TO CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS„

Mirela Szabo, Dejana Varnica, Matea Vukas

Osnovna škola Josipa Matoša Vukovar, Republika Hrvatska

Nastava tjelesne i zdravstvene kulture sastavni je dio odgoja i obrazovanja učenika u Republici Hrvatskoj. Ovo je područje zbog svoga značenja za skladan razvoj antropoloških obilježja jedinstveno po mogućnostima i posebnostima. Prema Igrić i suradnicima (2015) kao najveći izazov unutar odgoja i obrazovanja posljednjih trideset godina inkluzivne prakse ističe se pitanje koje se odnosi na to kako i na koje načine zadovoljiti individualne potrebe u učenju kod sve djece. Primjena metoda poučavanja unutar kojih se stavlja naglasak na postupke individualizacije utjecati će na povećanje kvalitete obrazovanja svih učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (Prskalo, Babin i Bilić-Prčić, 2014). Uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture predstavlja izazov kako za učitelja tako i za svako pojedino dijete. Konkretna istraživanja (Birač, Miljević, 2012; Budetić, Copak, Torić, 2017) provedena u Republici Hrvatskoj govore o pozitivnim učincima redovitih sportskih aktivnosti na različita područja razvoja: poboljšanje u gruboj motorici, pozitivne promjene u usvajanju motoričkih vještina, pozitivne promjene u socijalnim interakcijama unutar razreda i dr. Uzimajući u obzir specifičnosti svakoga djeteta s teškoćama u razvoju, od iznimne je važnosti suradnja nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture s stručnjacima edukacijsko-rehabilitacijskoga profila koji zajedničkim znanjima utječu na kreiranje i prilagodbu aktivnosti prema specifičnim potrebama, mogućnostima i interesima svakog pojedinog učenika. Jedan od pozitivnih primjera organizacije i provedbe sportskih aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju je Erasmus+ projekt „Bringing sport to children with special needs“. Povezivanjem kineziologa u lokalnoj zajednici – sportskih trenera, nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture u redovnim osnovnim školama, roditelja i stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila

omogućeno je uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u sportske aktivnosti s djecom tipičnog razvoja. Na taj način potiče se socijalno uključivanje djece s teškoćama u razvoju, te se stručnjacima pruža stručna podrška u radu s ovom populacijom. Osim toga, u sklopu provedbe projekta izrađeni su vodič i Android aplikacija s primjerenim sportskim aktivnostima - vježbama za stručnjake koji rade s učenicima s teškoćama u razvoju u području tjelesne i zdravstvene kulture ali i njihove roditelje. Unutar aplikacije se nalaze primjeri nastavnih jedinica tjelesne i zdravstvene kulture koji su primjereni i prilagođeni svakome učeniku, ovisno o vrsti teškoće kao i specifičnim potrebama. Osim toga, aplikacija je potpuno besplatna što ju čini dostupnom svima koji se bave područjem rada s učenicima s teškoćama u razvoju.

Kontakt: mirela.posaric@gmail.com

dejana.varnica@gmail.com

mateavukas7@gmail.com

Poster izlaganja

SMOTRA „UPOZNAJ ME ZA STOLOM

Nataša Mehanović

Škola za odgoj i obrazovanje – Pula, Republika Hrvatska

Radom se predstavlja primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje – Pula kroz organizaciju i provedbu međunarodne Smotre „Upoznaj me za stolom“. Smotra je usmjerena na područje ugostiteljstva, točnije izradu jela koja su specifična za krajeve iz našeg geografskog okruženja. Sudionici smotre su djeca i učenici s teškoćama u razvoju iz dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola iz Republike Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine i Slovenije, ali i odrasle osobe iz organizacija koje uključuju odrasle osobe s intelektualnim teškoćama u radno-proizvodne aktivnosti. Taj segment inkluzivnosti prema kojem se ne prave razlike među sudionicima ni na osnovu uzrasta a ni programa obrazovanja vrlo nam je važan.

Sama ideja Smotre nastala je iz potrebe za druženjem i razmjenom iskustva koja nam je naprasno oduzeta nakon pandemije Covid-19. Uz to, obzirom na trenutni pristup organizaciji smotri i natjecanja za učenike, učenici s većim teškoćama u razvoju ostali su zakinuti za priliku da pokažu svoja postignuća i podijele iskustva vezana uz njima zanimljive teme. Osim natjecanja u području školskog sporta, ne postoje prigode za ovakvu suradnju i razmjenu iskustva za učenike u posebnim programima obrazovanja koje bi uzimale u obzir njihove specifičnosti i potrebe za prilagodbama i podrškom. Pri kreiranju aktivnosti uzeli smo si slobodu ne ograničiti se samo na učenike srednjih škola koji se obrazuju za zanimanje po posebnom programu uz individualizirane postupke, već smo umjesto natjecanja odabrali manje kompetitivnu formu smotre koja tako uključuje širok spektar sudionika.

Tema prve, prošlogodišnje Smotre bila je „Kolačić prijateljstva“, a otvorila ju je i na njoj sudjelovala u svojstvu komentatora poznata hrvatska chefica Ana Ugarković. Posebnost Smotre bila je u tome što je zbog epidemioloških razloga održana na daljinu. Učenici i njihovi mentori iz 19 ustanova i organizacija pokazali prikazali su recepte i način izrade kolača koji je tipičan za njihov kraj. Po završetku Smotre izrađen je i distribuiran digitalni bilten, koji je

omogućio diseminaciju rezultata. Uz to, bilten može poslužiti i kao virtualna regionalna kuharica, budući objedinjuje sve prikazane recepte i upute za pripremu kolača. Zbog sjajnog odaziva i reakcija sudionika Smotru nastavljamo i ove godine. Vrijednost je ovog primjera dobre prakse, osim u već spomenutoj inkluzivnosti i mogućnosti da učenici, djeca i odrasle osobe s intelektualnim i ostalim utjecajnim teškoćama prikažu svoja postignuća, i u motivaciji sudionika, ali i prilici da se stručnjaci – praktičari iz različitih područja i resora povežu, razmijene i podijele vlastita iskustva, pristupe i ideje.

Kontakt: natasazigun@yahoo.com

PROJEKT „LIKOVNA KOLONIJA“

mr. Kristina Buić Modrušan

Škola za odgoj i obrazovanje – Pula, Republika Hrvatska

Cilj je rada prikazati primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje – Pula kroz organizaciju Likovne kolonije. Škola za odgoj i obrazovanje - Pula već niz godine potiče kako obrazovne, tako i odgojne čimbenike važne za psihofizički razvoj učenika s teškoćama u razvoju. Jedan od načina na koji se to ostvaruje je provođenje Likovne kolonije u okviru odgojno-obrazovnog područja Organizirano provođenje slobodnog vremena. Kroz ovakve likovne susrete ostvaruju se planirani ciljevi kao što su upoznavanje i druženje s učenicima diljem Hrvatske i regije, uspostavljanje partnerskih odnosa s ustanovama koje provode posebne programe odgoja i obrazovanja ili aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog vremena za osobe s intelektualnim teškoćama i upoznavanje s raznim kreativnim tehnikama izvođenja likovnih radova. Sve to učenicima nudi nove načine kvalitetnog provođenja organiziranog slobodnog vremena, razvija njihovu kreativnost, motoričke sposobnosti i pozitivnu sliku o sebi, jača samopouzdanje, podiže stupanj motivacije, da navedemo samo neke od uočenih benefita.

Prva Likovna kolonija koju smo organizirali održala se uživo 2018. godine, pod nazivom *Maslina*. Na njoj su sudjelovali učenici iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Potaknuti velikim zadovoljstvom sudionika i dobrim povratnim informacijama voditelja, s velikim smo žarom organizirali i 2. Likovnu koloniju po nazivom „Posadimo umjetnost“. Te su se godine pored sudionika iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine priključili i oni iz Slovenije. Treća likovna kolonija, pod nazivom „Bogatstvo različitosti“, održala se virtualno, iz epidemioloških razloga. Unatoč strepnjama da će virtualna forma smanjiti interes sudionika, pokazalo se kako nam je slikanje na daljinu omogućilo dodatno proširiti krug zainteresiranih ustanova. Samim time što se kolonija održavala on-line imali smo mogućnost poziv poslati i onim učenicima koji iz različitih razloga, tehničke ili financijske naravi, ne bi bili u mogućnosti doći u Pulu na koloniju. Na četvrtoj se koloniji, pod nazivom „Razigrana jesen“

pored svih dosadašnjih sudionika pridružili i učenici iz Srbije. Sve do sada održane kolonije potvrdile su potrebu za održavanjem ovakvih susreta.

Birajući zanimljive i maštovite teme i tehnike rada te uvažavajući specifičnosti i potrebe za prilagodbama i podrškom, koloniji su mogli nazočiti svi oni koji se vole likovno izražavati. Kao posebnost ove, sada već tradicionalne kolonije ističemo njenu jedinstvenost, budući sličan projekt ne postoji u regiji. Učenici s većim teškoćama u razvoju rijetko su u prigodi zajedno stvarati i dijeliti stvaralačko iskustvo s drugima. Uz to, kao posebnost ističemo i otvorenost Kolonije za sudionike različitih uzrasta. Mogućnost sudjelovanja nije ograničena ni kronološkom dobi sudionika, kao ni razvojnom teškoćom, primjerenim programom obrazovanja ili tipom ustanove u koju je sudionik uključen. I, u konačnici, ono što je polučilo najpozitivnije refleksije kako sudionika tako i voditelja na dosadašnjim kolonijama je izbor tehnika likovnog izražavanja koje omogućuju stvaranje umjetničkog djela bez obzira na tjelesna, osjetilna ili intelektualna ograničenja umjetnika. Pažljivim odabirom jedne do dviju likovnih tehnika trudimo se osigurati da naša kolonija bude pristupačna djeci, mladima i odraslim osobama bez obzira na njihovu različitost u potrebama, sposobnostima ili interesima.

Kontakt: krisbuic@gmail.com

„GLAZBA NAS POKREĆE – KULTURA NAS SPAJA“ UČENJE I RAZVOJ KROZ PROJEKTNU PREKOGRANIČNU SURADNJU - PRIKAZ PROJEKTA

Dubravka Periša

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica, Republika Hrvatska

Primjena zvuka, ritma, glazbe ima svoju ulogu u razvoju učenika s teškoćama kao dio odgojno-obrazovnog procesa a jednako tako i u okviru izvođenja glazboterapije kao zasebne djelatnosti rada s učenicima.

Upravo primjena glazbe može djetetu s teškoćama omogućiti ostvarenje niza ciljeva: od uspostavljanja kontakta očima do razvijanja samokontrole i samopoštovanja, prevladavanja tjeskobe, poboljšanja verbalnog izražavanja, regulacije socijalne interakcije, razvijanje maštovite i simboličke igre. Sve su to ciljevi koje u svom stručnom radu i sami postavljamo za pojedino dijete.

S tim na umu, u Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica se u periodu 14. lipnja 2020. do 14. veljače 2022. godine provodio prekogranični projekt „2M2C - Glazba nas pokreće, kultura nas spaja“ u okviru Interreg V-A programa suradnje Mađarska – Hrvatska 2014-2020, u vrijednosti od 179.149,06 eura. Škola partner bila je Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény – također škola za učenike s teškoćama u razvoju.

Kako i sam naslov projekta sugerira temeljni cilj projekta je bio spojiti interese dviju škola za učenike s teškoćama u zajedničkom cilju: kroz suradnju stvoriti dobre temelje kvalitetnog rada s učenicima na tom području a istovremeno stvarati veze i bolje razumijevanje kako nas rijeka Drava ne bi dijelila već spajala.

Više je ostvarenih aspekata projekta:

- edukacija stručnih djelatnika škola partnera u primjeni glazboterapije u radu s djecom s teškoćama u razvoju
- primjena stečenih znanja kroz oblikovanje i izvođenju radionica s učenicima Centara
- izrada promotivnog materijala „Uloga brojalice u razvoju jezika i govora“

- Izrada slikovnice „Pjevajmo i svirajmo“ za sve učenike obje škole
- opremanje glazbenih kabineta
- suradnja i razmjena iskustava stručnih djelatnika, suradnja učenika dvaju centara
- rušenje jezičnih i kulturnih barijera kroz glazbu

U ovoj prezentaciji projekta naglašavamo stručni aspekt: edukacijski rehabilitatori su imali priliku kroz edukaciju proći cijeli krug od toga kako kvalitetno izvršiti procjenu snaga i potreba djeteta do iskustvenih primjera primjene elemenata glazboterapije. Kroz kreativne radionice smo stekli niz vještina izrade glazbala od neoblikovanog i otpadnog materijala, a pripremajući i izvodeći radionice za učenike međusobnom suradnjom šestero učitelja voditelja radionica za učenike moglo je pokazati svu kreativnost ali i stručnost u oblikovanju rada s učenicima različite dobi i teškoća u razvoju.

Iako zbog pandemije nije bilo moguće realizirati niz zajedničkih aktivnosti učenika i učitelja dviju škola uživo, što bi svakako bilo neprocjenjivo iskustvo i za jedne i druge, ipak pa makar i online, dokazali smo da je glazba kao oblik komunikacije jedan od najboljih načina djetetove interakcije.

Kontakt: dubravka.perisa@skole.hr

MODEL PROCESNOG RAZVOJA OBITELJSKE OTPORNOSTI U OBITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

dr.sc. Maja Rebrović Čančarević¹, izv. prof.dr.sc. Gordana Berc²

¹Centar za odgoj i obrazovanje – Rijeka, Republika Hrvatska

²Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska

Obiteljska otpornost može se definirati kao sposobnost obitelji da pozitivno reagira na nepovoljnu situaciju i izađe iz te situacije ojačana, snalažljivije i sigurnija od svojeg prijašnjeg stanja (Simon i sur., 2005., prema Berc, 2012). Međutim, kada zahtjevi na obitelj postanu toliko snažni da narušavaju njenu ravnotežu, govorimo o krizi, nakon koje obitelj ulazi u proces prilagođavanja na promjenu i uspostave nove ravnoteže, pri čemu govorimo o kapacitetima obiteljske otpornosti koji su osobito važni za obitelji djece s teškoćama u razvoju (Patterson, 2002., prema Berc, 2012.).

Upravo navedeno stvaranje kapaciteta obiteljske otpornosti od izrazitog je značenja u obiteljima djece s teškoćama u razvoju. Obitelj se svakodnevno suočava s različitim zahtjevima te ih se trudi što uspješnije riješiti usvojenim obrascima funkcioniranja koristeći brojne potencijale. Woodgate (1999.) smatra kako je primjerenije promatrati otpornost kao proces, ukoliko se ona odnosi na roditelje djece s teškoćama u razvoju iz razloga što će dopustiti bolje razumijevanje svih onih faktora koji doprinose razvoju obiteljske otpornosti.

Zaključno se može utvrditi kako je obiteljska otpornost aktivni proces izdržljivosti, samoupravljanja i odgovora na krize i izazove (Walsh, 2006). Vodeći se navedenim, razvijen je *Model procesnog razvoja obiteljske otpornosti u obiteljima djece s teškoćama u razvoju*, a s ciljem postavljanja novih paradigmi koje mogu pridonijeti boljem razumijevanju obiteljske dinamike kod navedenih obitelji. Prikazani model objašnjava sve one elemente koji mogu posredno ili neposredno utjecati na razinu obiteljske otpornosti u obiteljima s djecom s teškoćama u razvoju. Prema prikazanom modelu obilježja obitelji i obilježja djeteta (makro pokazatelji) u korelaciji su sa obilježjima majke i oca te njihov doživljajem utjecaja djeteta na obitelj i zadovoljstvom roditeljstvom (mikro pokazatelji). Nadalje, razina obiteljske otpornosti zavisiti će o razini

socijalne podrške koja je majkama, odnosno očevima dostupna uzimajući u obzir razlike u vlastitoj percepciji doživljaja utjecaja djeteta na obitelj kao i razinom zadovoljstva roditeljstvom između majki i očeva djece s teškoćama u razvoju. U prikazanom modelu socijalna podrška koja je dostupna ili nedostupna obiteljima s djecom s teškoćama u razvoju jasno moderira razinu obiteljske otpornosti kao ishodnu varijablu modela.

Kontakt: maja.rebrovic@gmail.com

PROCJENA RADNO FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI U PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI

Iva Ćorković

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovačka

Profesionalnu rehabilitaciju čine aktivnosti usmjerene na profesionalno i radno osposobljavanje, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom. Temelj uspješne provedbe profesionalne rehabilitacije je inicijalna procjena radno funkcionalnih sposobnosti koju u Hrvatskoj provode Centri za profesionalnu rehabilitaciju.

Procjenom radno funkcionalnih sposobnosti utvrđuju se trenutni motorički, radni, tjelesni i funkcionalni kapaciteti osobe s invaliditetom. Obavlja se pojedinačno ili u grupama u probnim i simuliranim radnim situacijama korištenjem različitih obrazaca rada koji su osmišljeni tako da budu najbliži uvjetima stvarnog radnog okruženja. Stručnjak koji provodi procjenu je edukacijski rehabilitator. Cilj je detaljan uvid u sposobnosti osobe s invaliditetom o tome što i kako može raditi te dobivanje podataka o mogućnostima prilagodbe. Također cilj je i uključivanje osobe s invaliditetom u daljnju profesionalnu rehabilitaciju. Načela procjene koja se moraju poštovati su individualni pristup, aktivno sudjelovanje osobe s invaliditetom, interdisciplinarni pristup i prilagodba. Najvažnija područja procjene su fina i gruba ručna motorika, lateralizacija, okulomotorna koordinacija, spretnost, preciznost, tjelesna pokretljivost, manipulacija alatom i teretom, motivacija, radna izdržljivost, psihomotorni tempo, samostalnost, fleksibilnost i razumijevanje radnih uputa. Provodi se u skladu sa zdravstvenim stanjem, motivacijom, zanimanjem, zahtjevima radnog mjesta i prognozom zapošljavanja osobe s invaliditetom. U procjeni se primjenjuju elementi Međunarodne klasifikacije funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja (MKF), a koji integriraju dva modela: medicinski i društveni. Za integriranje različitih perspektiva funkcioniranja rabi se bio-psiho-socijalni pristup koji pruža pregled zdravlja iz biološke, individualne i društvene perspektive. U svim fazama procjene ključna je komunikacija s osobom s invaliditetom radi

dobivanja točne povratne informacije o subjektivnom doživljaju funkcioniranja i ograničenja.

Postoje razne metode i modeli procjene radnog funkcioniranja. U Centrima za profesionalnu rehabilitaciju u tu se svrhu upotrebljavaju standardizirani testovi te nestandardizirani testovi odnosno radne aktivnosti. Plakat prikazuje karakteristiku, način i hodogram provedbe procjene kao i najčešće korištene metode i tehnike procjene (*Hand Tool Dexterity Test, Complete Minnesota Dexterity Test, Purdue Pegboard Test, aktivnost funkcioniranja na radno motoričkoj ploči, aktivnost manipuliranja alatima, aktivnost manipuliranja teretom*) u sklopu profesionalne rehabilitacije u Hrvatskoj.

Kontakt: corkovic.iva@gmail.com

SURADNJA UČITELJA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA I RODITELJA U OBRAZOVANJU DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU TIJEKOM IZVOĐENJA NASTAVE NA DALJINU – PANDEMIJA COVID 19

Ivana Paun, Tena Mioč Cabadaj, Hana Kanjski

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica, Republika Hrvatska

Uspjeh djece s teškoćama u razvoju zahtijeva međusobnu suradnju stručnjaka različitih profila, ali i suradnju stručnjaka s roditeljima. Uzimajući u obzir obrazovanje učenika, suradnja predstavlja međusobnu komunikaciju i donošenje odluka kako bi se ostvarili zajednički ciljevi za učenika. Tijekom odgojno-obrazovnog procesa učenika s teškoćama u razvoju, svaka osoba nosi odgovornost za uspjeh i ostvarivanje njegovog punog potencijala. Važno je da su svi sudionici ravnopravni, grade osjećaj povjerenja i dijele odgovornost za postignute rezultate. Naglasak na ključne sastavnice suradnje posebno se stavlja kod izvođenja nastave na daljinu koja je obilježila značajan dio obrazovnog procesa u posljednje dvije godine. Osim što je utjecala na načine usvajanja nastavnih sadržaja, pandemija COVID-19 utjecala je i na postojeću interakciju učitelj-roditelj.

Kako i sam naslov govori, cilj rada je predstaviti ostvarenu suradnju roditelja i učitelja edukacijskih rehabilitatora tijekom nastave na daljinu te njezine značajke.

U izazovnoj situaciji kao što je nastava na daljinu, odgovornost svakog sudionika za uspjeh odgojno-obrazovnog procesa učenika dobiva poseban naglasak. U ovom razdoblju posebno dolazi do izražaja potreba za individualiziranim pristupom prema svakom djetetu i njegovoj obitelji, u skladu s resursima kojima raspolažu. Jedan od ključnih izazova suradnje roditelja i učitelja edukacijskih rehabilitatora tijekom nastave na daljinu je uspostaviti najoptimalniji oblik komunikacije, odnosno dostavljanja materijala i smjernica potrebnih za učenje.

U prikazu postera navest ćemo prednosti i nedostatke navedenog oblika nastave primjerima iz prakse u odnosu na roditelje, učenike i ostale

stručnjake koji su bili uključeni u rad s učenicima. Osvrnut ćemo se na specifičnosti roditelja djece s teškoćama i načinima savladavanja izazova koje te specifičnosti ponekad stvaraju u izvođenju nastave, ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda te suradnje stručnjaka. Kao važnu sastavnicu uspjeha nastave na daljinu osvrćemo se na kontinuiranu i jasnu komunikaciju između roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora te ostalih uključenih stručnjaka. Na kraju stavljamo naglasak na međusobnu podršku stručnjaka u cjelokupnom procesu putem razgovora i dijeljenja iskustava u svrhu sprječavanja sindroma sagorijevanja i unaprjeđenja rada s učenicima.

Kontakt: kanjskihana@gmail.com

Radionice

„ISPOD POVRŠINE“ – ISKUSTVO RADA U GRUPI

Spomenka Kolak

Centar za autizam u Zagrebu, Republika Hrvatska

Rad s ljudima, u najširem smislu tog pojma, često znači rad u grupi. Bilo da radimo u sustavu odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi ili zdravstva, bilo da radimo s odraslima ili djecom, s roditeljima naših učenika ili kolegama sustručnjacima; suočavamo se s određenim zakonitostima grupe, grupnim procesima i fenomenima koji su svima zajednički.

Ova radionica nastala je na osnovu desetogodišnjeg iskustva voditeljice u vođenju grupe podrške za roditelje djece s teškoćama u Centru za autizam, te na osnovu vođenju psihoterapijske grupe odraslih osoba u trajanju od pet godina.

Sudionici radionice dobit će iskustvo „slično terapijskom“ kroz doživljaj sebe u odnosima s drugima. Upoznat će se s konkretnim vježbama koje oni sami mogu provoditi u svom profesionalnom radu, bilo s djecom, bilo s roditeljima ili drugim korisnicima.

Predviđeno trajanje radionice je 90 minuta, a broj sudionika koji će sjediti razmješteni u krugu iznosi najmanje pet, a najviše 20 sudionika.

Kontakt: spokolak@gmail.com

ISKUSTVO PROVEDBE ENVISAGE (*ENabling VISions And Growing Expectations*) PROGRAMA S RODITELJIMA DJECE S TEŠKOĆAMA PREDŠKOLSKE DOBI U HRVATSKOJ

**Dina Dežmar¹, Vedrana Grgić, Monika Novak Pavlic^{2,3}, Ivona Abramović⁴,
Katarina Vlašić, Ana Maria Iličić²**

¹Specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno,
Republika Hrvatska

²School of Rehabilitation Science, McMaster University,

³CanChild Centre for Childhood Disability Research,

⁴Opća županijska bolnica Požega, Republika Hrvatska

U Hrvatskoj postoji veliki broj programa podrške i edukacija za obitelji djece s teškoćama u razvoju. Ipak, većina njih nije znanstveno validirana i testirana na način na koji bi se mogao utvrditi njihov učinak i utjecaj na same korisnike ili sudionike. Jedan od programa podrške za roditelje koji je temeljen na nizu znanstvenih testiranja od samog početka kreiranja programa do implementacije je ENVISAGE program.

ENVISAGE je program za roditelje djece s teškoćama u razvoju predškolske dobi, kreiran u partnerstvu roditelja, stručnjaka i istraživača iz Kanade i Australije u kojem je do sada sudjelovalo više od 80 obitelji. Obuhvaća pet online radionica koje se u razdoblju od pet tjedana bave sljedećim temama:

1. Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja Svjetske zdravstvene organizacije i šest važnih riječi (funkcija, obitelj, tjelovježba, zabava, prijatelji, budućnost)
2. Razvoj djeteta, braće i sestara i razvoj obitelji
3. Roditeljstvo kao ples vođen djetetom
4. Dobrobit roditelja
5. Komunikacija, suradnja i povezivanje

Cilj programa je osnažiti roditelje da zauzmu razvojni pristup djetetu utemeljen na snagama i njihovoj obiteljskoj situaciji. Rezultati istraživanja provedenih u Kanadi i Australiji potvrdili su da je ENVISAGE sveobuhvatni i koristan program za osnaživanje roditelja koji započinju svoj put roditeljstva djeteta s teškoćama u razvoju (Miller, 2022, Miller, under review). Obzirom na dosadašnje rezultate, članovi istraživačkog tima željeli su istražiti jesu li te

ideje i program primjenjivi u drugim kulturama i jezicima kako bi se učinio dostupnim roditeljima širom svijeta. Tako je ENVISAGE stigao u Hrvatsku.

Hrvatski tim sastoji se od dva istraživača iz Kanade, dva roditelja partnera u istraživanju i dva stručnjaka edukacijska rehabilitatora iz Hrvatske. Kroz posljednje dvije godine, ENVISAGE program bio je prilagođen i testiran na hrvatskom jeziku kroz dva istraživačka projekta.

U prvoj fazi istraživanja sudjelovali su roditelji djece s teškoćama i stručnjaci. Testirani su sadržajna sveobuhvatnost, prihvatljivost, korisnost, te izvedivost ENVISAGE programa u Hrvatskoj. U drugoj fazi projekta provedena su tri seta radionica s roditeljima djece s teškoćama u razvoju predškolske dobi. Kroz kvalitativno istraživanje, analizom diskursa, ispitivala se promjena u roditeljskoj percepciji sebe, svog djeteta i obitelji u dvije vremenske točke – prije i nakon sudjelovanja u ENVISAGE programu te se evaluirao proces provedbe programa u Hrvatskoj.

Ono što razlikuje ENVISAGE program od drugih programa koji se nude roditeljima djece s teškoćama u razvoju upravo je suradnja i partnerstvo roditelja, stručnjaka i istraživača, ne samo prilikom samog kreiranja programa već i prilikom provedbe radionica koje vode roditelji u suradnji sa stručnjacima. Ovom radionicom želja nam je prenijeti naša iskustva provedbe pilot programa ENVISAGE Hrvatska i predstaviti program drugim stručnjacima.

Kontakt: dina.dezmar@gmail.com